

Percepcija javnosti o radu medicinskih sestara i njihovog utjecaja na promociju zdravlja kroz Medije

Buzina, Mateja

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:838645>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br.143SSD/2021.

**PERCEPCIJA JAVNOSTI O RADU
MEDICINSKIH SESTARA I NJIHOVOG
UTJECAJA NA PROMOCIJU ZDRAVLJA
KROZ MEDIJE**

Mateja Buzina

Varaždin, studeni 2021.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

**Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo – menadžment u
sestrinstvu**

DIPLOMSKI RAD br.143SSD/2021.

**PERCEPCIJA JAVNOSTI O RADU
MEDICINSKIH SESTARA I NJIHOVOG
UTJECAJA NA PROMOCIJU ZDRAVLJA
KROZ MEDIJE**

Student:

Mateja Buzina, 1297/336D

Mentor:

doc. dr. sc. Marijana Neuberg

Varaždin, studeni 2021.

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za sestrinstvo		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo – menadžment u sestrinstvu		
PRISTUPNIK	Mateja Buzina	MATIČNI BROJ	1297/336D
DATUM	18.11.2021.	KOLEGIJ	Vještine vođenja i organizacije rada u sestrinstvu
NASLOV RADA	Percepcija javnosti o radu medicinskih sestara i njihovog utjecaja na promociju zdravlja kroz Medije		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Public perception of the work of nurses and their impact on health promotion through the Media		
MENTOR	Marijana Neuberg	ZVANJE	doc.dr.sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.dr.sc. Ivana Živoder, predsjednik 2. doc.dr.sc. Marijana Neuberg, mentor 3. doc.dr.sc. Ivo Dumić, član 4. doc.dr.sc. Rosana Ribić, zamjenski član 5.		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	143/SSD/2021
OPIS	Percepcija je oduvijek imala veliku moć na razvoj stavova pojedinca. Prikazi sestrinstva kroz prošlost bili su vrlo raznoliki uz tragove neusklađenosti koji su se mijenjali ovisno o promjenama koje su se događale u profesiji, ali i društvenom položaju koji su zauzimale. Društvo nije uvijek pravilno procjenjivalo profesionalne napretke i inovacije unutar sestrinstva, stoga je percepcija vrlo često bila nesuvisla i šarolika. Velik utjecaj na percepciju osim samih medicinskih sestara imaju i medijski prikazi osobito u novije vrijeme. Neralni prikazi puni stereotipova uz nevidljivost u medijima utječu loše na percepciju, ali i profesionalni imidž profesije. Sveprisutnost informacija u današnje vrijeme zahtijeva dobru selekciju izvora kako bi se dobile vjerodostojne informacije s kredibilitetom. Medicinske sestre kao profesionalci čiji je posao širokog obujma koji obuhvaća od promocije zdravlja, rada u kliničkom okruženju, podučavanju i sudjelovanju u znanstveno-istraživačkim radovima svakako trebaju veću vidljivost u medijima ali i veći medijski prostor. Danas ih kao izvore zdravstvenih informacija u medijima susrećemo vrlo rijetko. Stoga je cilj ovoga rada istražiti percepciju populacije o medicinskim sestrama i njihovom stručnom znanju. Također želi se saznati koliko javnost danas susreće medicinske sestre u medijima kao neki oblik izvora zdravstvenih informacija i koliko to utječe na njihov odabir izvora zdravstvenih informacija. Osim toga želi se ispitati predstavljaju li medicinske sestre vjerodostojniji izvor informacija za javnost ili informacije koje dobivaju putem drugih izvora.

ZADATAK URUČEN

26.11.2021.

POTPIS MENTORA

Predgovor

„Što je otok znanja duži, to je duža obala čuda“. - Ralph W. Sockman.

Zahvaljujem se poštovanoj doc. dr. sc. Marijani Neuberg na prihvaćenom mentorstvu, na svakom savjetu, strpljenju, riječima ohrabrenja i nadasve stručnom usmjeravanju prilikom izrade ovoga rada. Veliko hvala mojim roditeljima i obitelji koji su mi uvijek bili oslonac i podrška prilikom studiranja. Na kraju se zahvaljujem i svim prijateljima i kolegama koji su me bodrili i pomogli mi na bilo koji način prilikom izrade rada.

Hvala!

Sažetak

Percepcija javnosti o sestinstvu mijenjala se tijekom prošlosti sukladno promjenama koje su se događale unutar profesije. Stoga je javno mišljenje oduvijek bilo vrlo nesuvislo i šaroliko. Velik utjecaj na percepciju javnosti osim samih medicinskih sestara imaju i njihovi prikazi i prisutnost u medijima. Kao izvor zdravstvenih informacija vrlo rijetko su spominjane u medijima. Osvrtom na stanje u hrvatskom sestinstvu ne nailazimo na bolje stanje: nedostatak medicinskih sestara, slabije plaće, loši uvjeti rada, nevidljivost u medijima, rijetki izvor zdravstvenih informacija svakako ostavljaju puno prostora za popravljavanje profesionalnog imidža.

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati percepciju populacije o medicinskim sestrama. Uz to htjelo se saznati koliko javnost danas susreće medicinske sestre u medijima kao neki oblik izvora zdravstvenih informacija i koliko to utječe na njihov odabir vjerodostojnih izvora zdravstvenih informacija. Istraživanje je provedeno na uzorku od 309 ispitanika. Za istraživanje je korištena prilagođena verzija upitnika „National Survey of the Public about Nursing“ koji je proveden putem Google obrasca u srpnju i prvom dijelu kolovoza 2021. godine.

Rezultati su pokazali kako većina ispitanika, njih 88% ima veoma ili djelomično pozitivan stav prema medicinskim sestrama u društvu, te smatraju (njih 95%) da su medicinske sestre vrlo važne u zdravstvenom sustavu. Najviše se susreću s profilom medicinskih sestara srednje stručne spreme i relativno dobro poznaju djelokrug rada medicinskih sestara svih razina obrazovanja. U medijima (članci, televizija, novine ili internet) javnost rijetko susreće medicinske sestre. U usporedbi s medijima kao izvorom zdravstvenih informacija, ispitanici daju veću važnost medicinskim sestrama jer ih smatraju kvalitetnijim izvorom informacija.

Zaključak studije je da su medicinske sestre u medijima kao zdravstveni edukatori nevidljive i premalo prisutne stoga se trebaju više medijski aktivirati.

Ključne riječi: javno mišljenje, zdravstveni edukatori, medicinska sestra, izvori informacija, percepcija, medijski prikazi

Summary

Public perceptions of nursing have changed over the past in line with changes taking place within the profession. Therefore, public opinion has always been very incoherent and diverse. Apart from the nurses themselves, their portrayal and presence in the media have a great influence on the perception of the public. As a source of health information they are very rarely mentioned in the media. Looking at the situation in Croatian nursing, we do not find a better situation: lack of nurses, lower salaries, poor working conditions, invisibility in the media, a rare source of health information certainly leave a lot of room to improve the professional image.

The aim of this study was to examine the population's perception of nurses. In addition, they wanted to find out how much the public today encounters nurses in the media as some form of source of health information and how much this affects their choice of credible sources of health information. The research was conducted on a sample of 309 respondents. A customized version of the "National Survey of the Public about Nursing" questionnaire was conducted for the research, which was conducted via the Google form in July and the first part of August 2021.

The results showed that the majority of respondents, 88% of them have a very or partially positive attitude towards nurses in society, and believe (95% of them) that nurses are very important in the health system. They mostly meet the profile of nurses with secondary education and know relatively well the scope of work of nurses of all levels of education. In the media (articles, television, newspapers or the Internet) the public rarely encounters nurses. Compared to the media as a source of health information, respondents attach more importance to nurses because they consider them to be a better source of information.

The conclusion of the study is that nurses in the media as health educators are invisible and insufficiently present, so they need to be more active in the media.

Key words: public opinion, health educators, nurse, sources of information, perception, media coverag

Popis korištenih kratica:

SZO	Svjetska zdravstvena organizacija
SARS-CoV-2	Koronavirus
MTV	Music Television
AAN	American Academy of Nursing
NHS	National Health Service
BBC	British Broadcasting Company
RH	Republika Hrvatska
HKMS	Hrvatska Komora Medicinskih Sestara
FOX	Fox Broadcasting Company
OECD/EU	The Commission of the European Union
ZOS	Zakon o sestriinstvu
SSS	srednja stručna sprema

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Percepcija javnosti o sestrinstvu	4
2.1. Prikazi sestrinstva kroz povijest	4
2.2. Prikazi medicinskih sestara u javnosti	6
2.3. Etički prikazi sestrinstva u javnosti	9
3. Medijski prikazi sestrinstva	11
3.2. Medicinske sestre-promocija zdravlja kroz medije	15
3.2.1. Istaknute medicinske sestre u medijima	18
3.3. Medijski prikazi sestrinstva u vrijeme SARS-CoV-2 pandemije	19
4. Izvori zdravstvenih informacija- mediji ili medicinske sestre?	21
5. Percepcija medicinskih sestara u Hrvatskoj.....	23
6. Istraživački dio rada	26
6.1. Cilj istraživanja	26
6.2. Hipoteze.....	26
6.3. Ispitanici i metode.....	26
6.4. Opći podaci o ispitanicima	28
6.5. Percepcija javnosti o medicinskim sestrama	31
6.6. Prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatora.....	39
6.7. Tko predstavlja vjerodostojniji izvor zdravstvenih informacija: medicinske sestre ili mediji?.....	42
7. Rasprava	47
8. Zaključak.....	55
9. Literatura	57
Popis tablica.....	62
Popis slika	64

Popis grafikona.....	65
PRILOG 1: Anketni upitnik i pismena suglasnost autora za korištenje upitnika.....	66
PRILOG 2: dozvola Etičkog Povjerenstva i izjava o autorstvu	78

1. Uvod

Prema posljednjim podacima koje je dala Svjetska zdravstvena organizacija (SZO), sestrinstvo je brojčano najveća zdravstvena profesija u svijetu. Brojka od 28 milijuna, činila je medicinske sestre najbrojnijim zdravstvenim djelatnicima u 2018. godini. Osim globalnog porasta u brojnosti medicinskih sestara u posljednje desetljeće došlo je i do povećanja ulaganja ekonomskih resursa u obrazovanje medicinskih sestara. Stoga se posljedično tome povećala stručnost i razina znanja unutar sestrinstva, ali je došlo i do preuzimanja novih uloga u zdravstvu kao i u mnogim aspektima svakodnevnog života čovjeka. No promjene koje su se dogodile i koje se događaju u sestrinstvu nisu dovoljno poznate u javnosti i medijski popraćene. [1]

U određivanju profesionalnog identiteta sestrinstva veliku ulogu ima percepcija javnosti koja se tijekom prošlosti mijenjala što je bilo usko vezano uz razvijene stereotipove proizašle iz prikaza sestrinstva kroz literaturu, književnost i medije. [2] Virginia Henderson uočila je kako se percepcija javnosti o medicinskim sestrama razlikuje od samopoimanja medicinskih sestara kao i vjerovanje javnosti što medicinske sestre rade od onoga u stvarnosti. [3] U novije doba istraživanja pokazuju kako javnost najčešće percipira medicinske sestre pozitivno. Autor Girvin (2016.) u svojem sustavnom pregledu radova od 2013. do 2015. godine o percepciji sestrinstva otkriva kako istraživanja provedena na općoj populaciji pokazuju pozitivnu percepciju javnosti o medicinskim sestrama, no medijski prikazi su u potpunosti drugačiji te daju pretežno negativne prikaze. [4]

Percepcija javnosti usko je povezana i s prikazima sestrinstva u medijima. Prikazi osobito na televiziji oduvijek su bili šaroliki i puni nerealnih slika koja se negativno odražavaju na mišljenje javnosti. Promatranjem prikaza medicinskih sestara kroz povijest može se zaključiti kako su oduvijek imale sporedne uloge u filmovima i serijama medicinskog karaktera, najčešće kao liječničke pomoćnice od kud i proizlazi taj stereotip. [2] Položaji žena u prošlosti i danas promijenili su se i u televizijskim pričama, no i dalje često susrećemo negativne i sporedne prikaze sestrinstva. Hoeve (2013.) analizirajući studije o prikazu medicinskih sestara u medijima dolazi do

zaključka kako je slika sestrinstva u medijima i u novije vrijeme daleko od profesionalnog.[5] Osim raznolikih prikaza, sestrinstvo se kao profesija dugi niz godina bori i s nevidljivošću u medijima. Istraživanjem prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao profesionalaca, studija pod pokroviteljstvom Sigma Theta Tau International (1998.) došla je do otkrića kako su medicinske sestre medijski nevidljive [6], a replikacija studije *The Woodhull Revisited* koja je za cilj imala istraživanje vidljivosti sestrinstva u 21. stoljeću autorice Mason i suradnica (2018.) samo je potvrdila kako su medicinske sestre nevidljive i u suvremenom svijetu kao profesionalni izvori znanja.[7]

Sestrinstvo kao razmjerno mlada stručno-znanstvena disciplina razvila je brojna znanja koja koristi za pomaganje ljudima i poboljšanju njihove kvalitete života.[8] Stoga je djelokrug rada modernog sestrinstva vrlo širok i obuhvaća od promocije zdravlja, sudjelovanja u znanstvenim istraživanjima i primjeni tih znanja u kliničkoj praksi, a ne samo emocionalan rad temeljen na brižnosti i njezi kako se medijski prikazivalo i percipiralo u prošlosti. No unatoč tome, percepcija javnosti o njihovom znanju, kompetencijama i razinama obrazovanja i dalje je vezana uz staru hijerarhiju, te javnost slabije poznaje promjene u profesionalnosti sestrinstva. U nekim zemljama poput Brazila na znanje i brižnost unutar sestrinstva gleda se kao na dva suprotna pojma.[9] U razvijenim zemljama poput Švedske obrazovni sustav sestrinstva omogućuje im autonomni razvoj profesije prema kojemu trebaju sudjelovati u prevenciji, ali i u pedagoškim poljima svojega posla. No u zdravstvu i dalje susrećemo sukob između autonomnosti i uloge asistenta koji se nameću medicinskim sestrama.[10]

Suočavanje svijeta s pandemijom koronavirusa (SARS-CoV-2) 2020. godine otkrilo je važnost medicinskih sestara u zdravstvu, ali i probleme s kojima se suočavaju. Medijska izvješća diljem svijeta u početku su bila posvećena samo liječnicima pritom ignorirajući važnost medicinskih sestara. Uočavanjem medicinskih sestara kao važnog resursa zdravstvenih informacija, ipak im je pružena veća medijska pažnja i omogućeno da pričaju iz svoje perspektive. Naravno, pruženi medijski prostor je daleko od potrebnog. [11]

Cilj ovog rada je istražiti percepciju javnosti o medicinskim sestrama i njihovom radu u Republici Hrvatskoj. Osim toga radom se želi utvrditi koliko su medicinske sestre danas prisutne u medijima kao educirani profesionalci koji promoviraju zdravlje, ali i koliko predstavljaju izvor zdravstvenih informacija za javnost. Rad se sastoji od nekoliko dijelova; u prvom dijelu istražuje se percepcija javnosti o medicinskim sestrama u svijetu, njihovoj prisutnosti u medijima općenito i u vrijeme SARS-CoV-2 pandemije, korištenje vjerodostojnih informacija od strane javnosti i kraći osvrt na sestrinstvo u Hrvatskoj. U drugom dijelu prikazani su rezultati istraživanja uz statističku obradu, diskusiju i zaključak.

2. Percepcija javnosti o sestrinstvu

Percepcija javnosti oduvijek je imala veliku moć na utjecaj razvoja stavova kod pojedinaca. Stoga koncept percepcije možemo objasniti kao mentalnu sliku ili predodžbu koju pojedinac stvara kroz iskustva, znanje, uvjerenja i stavove. Neke od teorija kao što je teorija samopercepcije koju je objasnio Bem (1972.) godine kaže kako su postupci ljudi vrlo često društveno uvjetovani odnosno pod utjecajem javnosti. Percepcija o sestrinstvu mijenjala se tijekom stoljeća sukladno formiranju i promjenama koje su se događale u sestrinstvu ali i njihovoj slici u javnosti [12].

2.1. Prikazi sestrinstva kroz povijest

Prikazi medicinskih sestara tijekom povijesti bili su vrlo raznoliki uz tragove neusklađenosti koje su ostavili i na suvremenom sestrinstvu. Najranije prikaze o pružateljima zdravstvene skrbi odnosno medicinskim sestrama nalazimo u literaturama i umjetnosti iz antičkog doba. U tom razdoblju ulogu tadašnjih medicinskih sestara su obavljali needucirani sluge, žene iz vjerskih redova i imućni ljudi koji su pomagali u duhu kršćanske vjere. Tijekom tog razdoblja spominje se i prvi opis muškarca kao pružatelja zdravstvene skrbi, a predstavljali su ih vojnici ili redovnici. [2]

Devetnaesto stoljeće obilježeno je utjecajem Florence Nightingale i njezinim reformama koje je provela u zdravstvenoj zaštiti, ali i uspostavljanjem modernog sestrinstva. Prije njezina djelovanja medicinske sestre bile su poistovjećivane s likom Sairy Gamp, alkoholizirane, nemoralne i nemarne medicinske sestre iz novele „*Martin Chuzzlewit-a*“. Opis je izazvao veliku zabrinutost i nepovjerenje u javnosti prema medicinskim sestrama prikazujući ih u vrlo lošem i nepoželjnom svjetlu. No herojski opis Nightingale u pjesmi „*Santa Filomena*“ ponovno je uspostavio poštovanje javnosti prema medicinskim sestrama, a uspjesi u radu Nightingale samo su povećali pozitivne prikaze sestrinstva u javnosti.[2]

Početak 20-og stoljeća, u ratnim okruženjima herojske medicinske sestre bile su glavni motivi i nadahnuća za mnoge umjetnike. Najpoznatije djelo iz tog razdoblja je

platno umjetnika Bellow-a iz 1918. godine koji prikazuje medicinsku sestru Edith Cavell koja režira bijeg vojnika iz logora. Osim u umjetnosti medicinske sestre bile su herojski prikazivane i na televiziji. Film „*The White Angels*“ produkcije Warner Brothers prikazao je sestrinstvo kao sveto zanimanje, a film „*So Proudly We Hail*“ smatra se jednim od najpozitivnijih prikaza sestrinstva u prošlosti čija je radnja smještena u Bataanu i Coregidoru u vrijeme rata, te opisuje sve nedaće i probleme s kojima su se medicinske sestre suočavale tijekom rata. Nakon završetka ratnog razdoblja, medicinske sestre suočile su se s teškom realnošću; premale plaće, puno posla i previše pacijenta. Unatoč teškoj realnosti u književnosti su i dalje bile prikazivane glamurozno, osobito kod autorica Cherry Ames i Sue Barton [2].

Druga polovica 20.-og stoljeća bila je velika prekretnica u imidžu sestrinstva. Povećanje popularnosti medija poput televizije doprinijelo je raznolikim scenarijima u kojima su medicinske sestre rijetko bile prikazivane u profesionalnim ulogama. Autori Kalisch i Kalisch (1981.) proučavanjem prikaza sestrinstva na televiziji u razdobljima od 1950.-e do 1980.-e godine uočili su kako su medicinske sestre u glavnim ulogama tek u 9% filmova, kao i da su scenariji rijetko usmjereni na prikaze njihovog profesionalnog života. Stoga su u tim razdobljima medicinske sestre u javnosti bile rijetko prikazivane kao zdravstveni djelatnici koji pružaju zdravstvenu njegu pacijentima, a više kao romantični dodaci filmskim scenarijima.[13] Neki od vrlo popularnih filmova i serija koje je javnost obožavala u tim razdobljima dali su vrlo negativne prikaze sestrinstva. Ken Kesey u svojem romanu „*One Flew Over the Cuckoo's Nest*“ (1962.) razvio je lik moderne Sairy Gamp koji je kasnije postao i višestruko nagrađivani film. Kroz ulogu medicinske sestre Ratched koja je koristila kažnjavanje kao metodu liječenja, sestrinstvo je predstavljeno vrlo negativno. Stoga ne čudi kako je uloga medicinske sestre Ratched i danas jedan od najomraženijih likova u filmskoj industriji. Popularna serija „*M*A*S*H*“ (*Mobile Army Surgical Hospital*) u čijoj je glavnoj ulozi vojna medicinska sestra Margaret zvana „Hot Lip Hoolihan“, zbog seksualnih aktivnosti s liječnicima smatrana je profesionalnim uništenjem. Tijekom 80-ih i 90-ih godina sestrinstvo se ponovno počelo prikazivati kao brižna profesija i to najčešće u pozadini ratnih filmova. Također u tom razdoblju započela su i istraživanja iz područja sestrinstva što je utjecalo i na povećanje profesionalne percepcije kod javnosti. [2]

Tijekom 21. stoljeća prikazi medicinskih sestara su bitno drugačiji od onih iz prošlosti. Iako se miješa slika sestrinstva iz prošlosti, medicinske sestre u ovom stoljeću se više prikazuju kao neovisni, promišljeni i inteligentni profesionalci. Pojavom muškog tehničara u filmu „*Meet The Parents*“ (2000.) u javnosti se povećalo poštovanje prema muškarcima koji su odabrali sestrinstvo za svoju profesiju. U većini serija medicinske tematike poput „*Grey s Anatomy*“ (2005.), NBC-ovog „*Scrubs*“ (2001.) ili Fox’s „*House*“ (2004.) u glavnim ulogama su liječnici, no bavljenje njihovim privatnim životima utjecalo je na negativan prikaz što je bilo od pomoći za sestrinstvo. Nešto novije serije posvećene sestrinstvu poput „*HawthoRNe*“ (2011.) koja predstavlja javnosti glavnu sestru Christinu Hawthorne i ističe njezine kliničke i administrativne vještine djeluje kako predstavlja sestrinstvo u pozitivnom svjetlu. Međutim seksualne interakcije koje su se događale između sestara i pacijenata te kršenje etičkih standarda u konačnici je dalo negativan prikaz sestrinstva. [2]

Prikazi sestrinstva u javnosti oduvijek su bili usko vezani uz tradicionalne norme i vjerovanja kako je sestrinstvo ženska profesija, jer jedino žene mogu pružiti njegu što šteti suvremenom sestrinstvu. Također sestrinstvo se i dalje suočava s brojnim problemima poput loših radnih uvjeta ili premalim plaćama što utječe na percepciju javnosti i odražava se negativno na osobe koje razmatraju sestrinstvo kao svoju profesiju. [2]

2.2. Prikazi medicinskih sestara u javnosti

Javno mišljenje o medicinskim sestrama oduvijek je bilo vrlo raznoliko i često nesuvislo. Tijekom godina društvo nije uvijek ispravno procjenjivalo profesionalne napretke i inovacije u obrazovanju kroz koje je prolazilo sestrinstvo. Također javnost je i slabije upoznata s činjenicom da se sestrinstvo temelji na teorijama koje se koriste u kliničkoj praksi kao temelj modernog sestrinstva. No unatoč tome u javnosti vrlo često nailazimo na mišljenje kako je za sestrinstvo potrebna samo empatija, a ne specifične kompetencije i stručno osposobljavanje za profesionalno obavljanje djelatnosti zdravstvene njege. Stoga možemo reći kako javnost zna samo dio zadaća i kompetencija koje medicinske sestre obavljaju.[9] Sama Florence

Nightingale je smatrala kako su medicinske sestre neovisni stručnjaci te je poticala profesiju u tom smjeru. No u prošlosti sestrinstvo se najviše percipiralo kao pomagačka profesija prema čemu je razvijen i stereotip kojeg nalazimo i danas u suvremenom sestrinstvu u manjoj mjeri. [5]

Prikazi medicinskih sestara imaju mnogo značajki od kojih su neki zajednički i prisutni u svim kulturama, no u nekim zemljama nailazimo na kulturološko specifične prikaze vezane uz tradicionalno poimanje sestrinstva. [5] U Irskoj medicinske sestre su izvele svoj profesionalni imidž iz institucionaliziranog i društveno-ekonomskog konteksta koji je obuhvaćao i zdravstveni sustav. Sestrinstvo je percipirano kao ženska profesija, te se povezivala uz kućanske i obiteljske poslove vezane uz brigu i njegu o ostalim članovima obitelji. Stoga se smatralo kako je medicinskim sestrama intrinzično zadovoljstvo dovoljna satisfakcija u zamjenu za oskudne plaće. Posljedično tome društvo nije doživljavalo sestrinstvo važnom profesijom, već pomoćnicama liječnika za što nije potrebna posebna inteligencija, pa prema tome niti visoki društveni status ili bolji ekonomski položaj. [15] Kineski autor Liu (2010.) ispitivao je na svojem forumu percepciju medicinskih sestara o njihovoj rodnoj ulozi unutar kineske kulture. Prema njihovom mišljenju društvo, liječnici i pacijenti imaju već formiran stav o sestrinstvu što onemogućava daljnji rast profesije. Tradicionalno društvu poput kineskog smatra žene prikladnijim za njegovanje pacijenata od muškaraca. Neki od sudionika bili su protivnici da njihovi sinovi uđu u sestrinstvo jer se boje reakcije i osude okoline.[5] Društveni status medicinskih sestara povezan je s kineskom kulturom u kojoj osobe koje brinu za druge osobe imaju niži društveni status.[16] U ostalim tradicionalnim državama poput Brazila također nailazimo na slične prikaze. De Mais i suradnici (2007.) otkrivaju kako je sestrinstvo i dalje profesija u kojemu prevladavaju žene i unatoč pokušajima izlaska van tradicionalnih okvira medicinske sestre i dalje imaju niži profesionalni imidž. [9]

Sestrinstvo kao odabir za karijeru je lošije percipirana od strane javnosti. Morris-Thompson i suradnici (2011.) u svojem istraživanju „*Diversity, fulfilment and privilege: the image of nursing*“ otkrivaju kako javnost ima poštovanje prema medicinskim sestrama, ali ne i kao odabir za zanimanje. Kao najčešće razloge navode slabiju mogućnost napredovanja u karijeri te društvene aspekte što obeshrabruje javnost kod odabira zanimanja.[17] Slični rezultati dobiveni su i u Izraelu. Istraživanje

Ben Natana i Beckera (2010.) pokazala su kako je sestrinska profesija neatraktivna za izraelsku javnost kao i za mogućnost studiranja. Zbog ograničenja i restrikcija u autonomiji profesije kod javnosti vrlo često dolazi do pogrešne percepcije.[18]

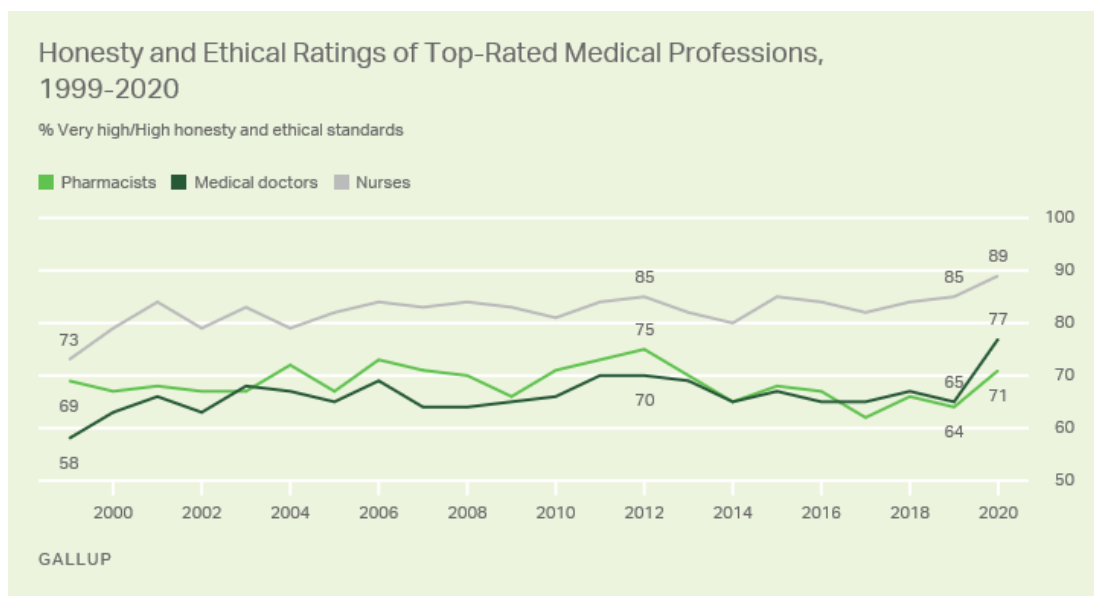
Tijekom godina brojni stručnjaci počeli su uočavati povezanost između samopoimanja medicinskih sestara i poimanja u javnosti. Takase i suradnici (2001.) ispitivali su njihovo mišljenje o neskladu koji se javlja u percepciji slike sestrinstva između javnosti i medicinskih sestara. Medicinske sestre doživljavaju sebe i prikaze o sebi vrlo pozitivno, no kada je riječ o prikazima u javnosti smatraju da su oni negativni što je povezano s stereotipovima koje javnost i dalje veže uz sestrinstvo. Takav nesklad u samopoimanju i njihovoj percepciji o javnim prikazima često dovodi do nezadovoljstva na poslu, a vrlo često i medicinske sestre svoje nezadovoljstvo projiciraju dalje u interakciji s pacijentima ili članovima njihove obitelji. Time i one same imaju utjecaj na percepciju koju javnost razvija o njima te posljedično degradiraju svoju ulogu u zdravstvenom sustavu. [19] Godinu dana kasnije Takase i suradnici (2002.) u svojoj kvantitativnoj studiji istraživali su koliko je prikaz sestrinstva u javnosti važan. Niske društvene vrijednosti koje se povezuju s sestrinstvom negativno utječu na kolektivno samopoštovanje, stoga percepcija medicinskih sestara ovisi o tome kako drugi odnosno javnost gleda na njih na temelju čega razvijaju koncept o sebi. Rezultati studije ukazali su kako javnost i dalje ima stereotipnu sliku što može ometati sestrinstvo jer utječe na razvoj sestrinskog samopoimanja, samopoštovanja i zadovoljstva poslom. Također rezultati su istaknuli važnost profesionalne socijalizacije kojom se može utjecati na obranu od negativnih utjecaja poboljšanjem percepcije javnosti o medicinskim sestrama.[20] U nešto novijem korelacijskom istraživanju iz 2006. godine Takase i suradnici istraživali su ponovno odnos između percepcije prikaza u javnosti i povezanosti s obavljanjem poslova. Javnost je i dalje težila vidjeti medicinske sestre kao brižne osobe a ne kao neovisne samostalne profesionalce ili lidere. Medicinske sestre su se ocijenile pozitivnije nego u prijašnjim istraživanjima i opisale kao neovisne, inteligentne, profesionalne i lideri iz svojeg područja. Zaključeno je kako medicinske sestre smatraju da javnost i dalje ima nedostatak znanja o njihovoj profesiji, međutim percepcija medicinskih sestara o javnim prikazima je umjereno pozitivna što predstavlja poboljšanje u njihovom samopoimanju naspram prijašnjih studija.[21]

U suvremenom društvu percepcija sestrinstva je nešto bolja od percepcije iz prošlosti. Javnost danas prepoznaje promjene koje su se dogodile u obrazovnoj politici sestrinstva te priznaje jednako dostojanstvenu ulogu medicinskih sestara i liječnika u zdravstvenom sustavu. Također smatra se kako bi medicinske sestre danas trebale biti bolje ekonomski nagrađene za svoj rad. Kod srednjoškolaca sestrinstvo nailazi na slabije priznavanje autonomije, no općenito mišljenje javnosti govori u prilog poboljšanja percepcije o sestrinstvu. [14]

2.3. Etički prikazi sestrinstva u javnosti

U istraživanju etičkih prikaza sestrinstva u javnosti De Araujo Sartorio i Pavone Zoboli (2010.) otkrili su različite oblike i nijanse etičnosti u sestrinstvu kroz diskusije i intervjue. U javnosti je otkriveno 5 različitih perspektiva medicinskih sestara; dobre medicinske sestre koje ispunjavaju svoju dužnost, znaju što moraju raditi na poslu i poštuju profesionalnost u odnosu s pacijentima. Nadalje sestre zagovornice pacijenata vide etiku kao temelj za proaktivno zagovaranje svojih pacijenata. Zatim dobre medicinske sestre koje su talentirane, kompetentne te izvrsno obavljaju svoju dužnost prilikom čega je profesionalna autonomija osnova za postojanje i djelovanje. Medicinske sestre koje su dostupne i spremne za promicanje dobrobiti pacijenata te medicinske sestre koje kombiniraju autoritet i podjelu skrbi za pacijente u kojoj se pronalaze tragovi sestrinstva u kojima su podređene liječniku i temelje se na slijepoj poslušnosti i podređenosti. Iz analiziranih prikaza može se zaključiti kako neke od pronađenih perspektiva potječu iz prošlosti što loše djeluje na moderni prikaz sestrinstva.[22]

„*Gallup Poll*“ anketa već osamnaest godina zaredom svrstava sestrinstvo na prvo mjesto kao zanimanje s najvišim etičkim standardima i poštenjem. Medicinske sestre su prvi puta dodane na „*Gallup*“ anketu 1999. godine i od tada imaju vodeće mjesto u američkom društvu. Također unutar zdravstvenog sustava medicinske sestre su neprikosnoveni etički vođe čak i ispred liječnika koji visoko kotiraju u javnosti.[22]

Slika 2.3.1. Prikaz najbolje rangiranih medicinskih profesija prema poštenju i etičnosti u razdoblju od 1999.-2020. godine. [Izvor: <https://news.gallup.com/poll/328136/ethics-ratings-rise-medical-workers-teachers.aspx>]

Slika 2.3.1. prikazuje rezultate „Gallup“ ankete najbolje rangiranih profesija prema poštenju i etičnosti od 2000.-e godine do 2020.-e godine. Na slici je jasno vidljivo kako sestrištvo kroz 2 desetljeća zauzima sam vrh ankete čak i ispred liječnika. U 2020. godini kada je provedena zadnja anketa s dostupnim rezultatima vidljivo je kako je sestrištvo ocijenjeno za 4% više od prethodne godine što možemo povezati i s njihovom ulogom tijekom SARS-CoV-2 pandemije. [22]

Dakle anketa pokazuje kako javnost općenito ima veoma pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama, no ono ne uključuje i mišljenje o njihovoj stručnosti ili kompetencijama kojima raspolažu što je vrlo važno za profesionalni imidž sestrištva.[22]

3. Medijski prikazi sestrištva

Masovni mediji oduvijek su imali veliku ulogu u društvu zbog informiranja o događajima iz svijeta, osobito iz onih područja ili sustava gdje postoji slabije znanje javnosti. Kao najvažniji kreatori informacija imaju veliku moć na stvaranje percepcije kod ljudi. Stoga možemo reći kako medijska zastupljenost koja traje već desetljećima u posljednje vrijeme preuzima glavnu ulogu u društvu i bitno utječe i na razvoj profesionalnog identiteta i percepciju javnosti o sestrištva. Njihovi prikazi u medijima oduvijek su bili vezani uz stereotipove koji se protežu iz prošlosti uz neke nove stvorene za potrebe veće gledanosti koji nisu nimalo laskavi za samu profesiju i utječu loše na imidž. [24]

Tijekom godina sestrištvo se kao profesija razvijala i napredovala, međutim medijski prikazi nisu popratili razvoj i promjene. Netočni prikazi mogu imati potencijalno štetne posljedice na percepciju društva, a time i na status i profesionalni identitet. Percepcija stvorena iz fikcije, fantazije i nostalgije iz prošlosti svakako nije prikladna za profesionalno sestrištvo u 21. stoljeću koje se temelji na istraživanju, znanju, kliničkim vještinama i teorijama. [5] Povijesno gledano medicinske sestre uvijek su imale sporedne uloge u televizijskim serijama. Posljednjih desetljeća sve su veća inspiracija u svijetu zabave, no ti prikazi vrlo često nisu realni. Neki od popularnih serija iz prošlosti prikazuju medicinske sestre u ulogama pomoćnice liječnika, a ne kao samostalne i obrazovane profesionalce. [2]

Beatrice i Philip Kalisch (1983.) proveli su opsežna istraživanja vezano uz prikaze medicinskih sestara u medijima. Kroz svoja istraživanja uočili su nekoliko stereotipova koji su se najčešće pojavljivali u filmovima ali i medijima općenito. Stereotip anđela milosrđa najviše se pojavljivao u doba djelovanja Florence Nightingale (1854. do 1919.), zatim stereotip „Girl Friday“ koji je bio popularan u prijelaznom razdoblju preoblikovanja prikaza sestrištva u javnosti i vezan uz Prvi svjetski rat. Nakon toga se pojavljuje stereotip ratne heroine (1930.1945.), zatim slika majke zbog brižnosti koju medicinske sestre pružaju (1946.-1965.) te prikaz kao seksualni objekti koja počinje od 1960-ih godina. [25] Također u tome razdoblju medicinske sestre prikazivane su kao osobe koje ne koriste svoje vještine u rješavanju

problema te ne znaju evaluirati postignute ciljeve u svojem radu, a profesiju su odabrale zbog altruističkih razloga. [26] Stanley (2008.) je proučio više od 36,000 sinopsisa igranih filmova u razdoblju od 1900.godine do 2007. godine te je uočio kako postoje raznoliki prikazi medicinskih sestara u filmovima iz prošlosti. Zaključeno je kako su raniji filmovi najčešće prikazivali medicinske sestre kao ratne heroine, romantičarke ili kao seksualne objekte, no u novijim filmovima medicinske sestre prikazivane su pozitivnije kao samopouzdanе, snažne ili čak profesionalne. [27]

Prikazivanje medicinskih sestara bilo je proučeno i na internetu kao vodećem mediju današnjice. Analizom sadržaja 144 web stranice u 2001. i 2004. godini otkriveno je kako približno 70% sadržaja prikazuje medicinske sestre kao inteligentne, educirane, a 60% kao kompetentne, pouzdane i poštovane osobe. Ipak neke od pozitivnih karakteristika kao što su inovativne, predane, moćne, znanstveno orijentirane, autoritativne i autonomne značajno su se smanjile od 2001. do 2004. godine. Također web stranice su pokazale kako je broj medicinskih sestara magistri porastao, a broj sestara s doktoratom se udvostručio od 2001. što ukazuje da su medicinske sestre sve obrazovanije i kvalificiranije u svojoj struci. Istraživanje je sugeriralo kako internet kao važan medij može imati veliki utjecaj na imidž sestринства i može pružati brojne mogućnosti za popravljаnje prikaza sestринства. [28] Nešto novije istraživanje na temelju fotografija preuzetih s dvije popularne web stranice za pretraživanje fotografija; Google Images i Shutterstock-a otkriva kako su medicinske sestre prikazane profesionalno, no općenito se prikazuju kao djelatnici koji se bave zapisivanjem podataka te tješe pacijente. Analizom 84 fotografija pronađenih na Shutterstock-u uočeni su izrazi koji su pratili fotografije prema učestalosti: „8% nasmijane, 8% mlade, 7% lijepe, 4% prijateljske, 1% privlačne, 1% sretne, 1% lijepe i 1% pouzdane“. [29] Medicinske sestre koje se bave znanstvenim istraživanjem, podučavanjem ili ostalim kliničkim poslovima bile su odsutne iz prikaza. Također se pokazalo kako je komunikacija između liječnika i medicinskih sestara rijetka te da liječnici vrlo često isključuju medicinske sestre prilikom donošenja odluke o pacijentima. Stoga možemo zaključiti kako i u novije vrijeme postoji potreba za pružanjem boljih i sveobuhvatnijih prikaza sestринства i na internetu. [29]

Kelly i suradnici (2011.) istražili su prikaze medicinskih sestara i na popularnoj platformi današnjice, YouTube-u. Od 10 postavljenih videa, 6 ih je bilo puno

stereotipova u kojima su se medicinske sestre prikazivale kao neinteligentne, nesposobne i kao seksualni objekti. U preostalim 4 videa prikazane su kao pametne i sposobne, međutim bile su postavljene od strane medicinskih sestara.[30] Dakle iz analiziranih istraživanja vidljivo je kako su prikazi sestrinstva i dalje vrlo raznoliki, osobito kad potječu od različitih izvora. Aktivnije uključivanje medicinskih sestara u ispravljanje stereotipova i negativnih prikaza je neminovno i nužno za moderno sestrinstvo.[5]

U tablici 3.1. prikazani su najgori prikazi medicinskih sestara u medijima koje nalazimo u novije doba objavljeni na stranicama „*The Truth About Nursing*“. Analizom njihovih prikaza nailazimo na neke elemente već spomenutih stereotipova iz prošlosti.[31]

Tv-serije	<i>Greys Anatomy</i> (2005.- u emitiranju)	Bolnička drama koja u 363 epizoda prikazuje liječnike u glavnim ulogama, a medicinske sestre kao zdravstvene djelatnike koji stvaraju klinički „nered“.
	<i>Dr. House</i> (2004.-2012.)	Likovi medicinskih sestara ne pokazuju stručnost. Medicinske sestre nemaju važnu ulogu u zdravstvenom sustavu.
	<i>The Mindy Projekt</i> (2012.-2017.)	Medicinske sestre su prikazane kao bizarne, neuke seljanke u komičnoj ulozi. Prisutan romantičan odnos sestara s liječnicima.
	<i>Private Practice</i> (2007.-2013.)	Medicinske sestre prikazivane kao sluškinje ili pomoćnice liječnika. Prikazana slabija autonomija medicinskih sestara i komunikacija s pacijentima.
	<i>Scrubbing In</i> (2013.)	Naglasak na interakciji između medicinskih sestara; romantika, zabava i spolni odnosi. Ograničeni prikazi pružanja njege.
Filmovi	<i>One Flew Over the Cuckoos Nest</i> (1975.)	Sestra Ratched psihički muči pacijente. Prikazana kao lukavi socipata. Najgori prikaz medicinske sestre.
	<i>Cloud Atlas</i> (2012.)	Medicinska sestra Noakes kontrolira i muči osobe pod svojom skrbi. Manje suptilna i prijeteća od Ratched.
	<i>M*A*S*H</i> (1970.)	Medicinska sestra Margaret prikazivana kao zabava za neke od liječnika.
	<i>Akeelah and the Bee</i> . (2006.)	Prikazuje medicinske sestre kao neuspjele i tužne liječnice bez fakultetskog obrazovanja.
	<i>Gracie</i> (2007.)	Prikazuje sestrinstvo kao posao koji su žene u prošlim generacija morale odabirati umjesto željene medicine. Sestrinstvo prikazano kao nevažan posao.

Tablica 3.1. Najgori prikazi medicinskih sestara u medijima [Izvor: <https://blog.truthaboutnursing.org/>] [31].

U svijetu postoji organizacija koja se bavi očuvanjem prikaza sestrištva u medijima. Nefitna organizacija „*The Truth About Nursing*“ osnovana je 2001. godine od strane 7 studenata sestrištva sa John Hopkins University School of Nursing. Njihovo glavno djelovanje bilo je usmjereno na poboljšanje medijskog prikaza i razumijevanja sestrištva u zdravstvu. Tijekom godina centar je surađivao s različitim kompanijama zbog mijenjanja loših prikaza sestrištva u reklamama, oglasima i medijima općenito. Osim toga centar ima i popis najgorih i najboljih godišnjih prikaza sestrištva u medijima. U promoviranju točnog prikaza sestrištva služe se nekim od vrlo popularnih društvenih mreža poput Facebook-a, Twittera ili LinkedIn-a. Također organizacija razvija različite kampanje kojima pokušava prikazati stvarnu sliku sestrištva, ali i utjecati na medije i oglase koji prikazuju medicinske sestre kao seksualne objekte ili na neki drugi ponižavajući način. Tijekom svojega rada utjecali su na neke velike tvrtke poput Schick, Skechers, Dos Equis, Coors, Blomingtona i Dentyne koji su koristili lik medicinske sestre u svojem oglašavanju na neprihvatljiv način za sestrišnu profesiju. Jedna od značajnijih pobjeda za organizaciju ali i cjelokupno sestrištvo je iz 2013. godine kada je MTV izbacio neprihvatljive dijelove iz svoje reality serije „*Scrubbing In*“, te prebacio na manje gledanje vrijeme. Osim toga organizacija je imala veliki utjecaj i u javnom sektoru gdje su 2005. godine utjecali na američku vladu koja je promijenila naziv kampanje. No kada govorimo o Hollywood-u organizacija još uvijek nema dovoljno utjecaja na njih te vrlo često nailazi na otpore što se može i vidjeti u nekim od najgledanijih medicinskih serija koji su navedeni u tablici 3.1. Najgori prikazi medicinskih sestara u medijima. Organizacija je svojim dosadašnjim radom pridonijela pozitivnim promjenama u boljem prikazivanju medicinskih sestara u medijima te i dalje rade u istom smjeru uz stalno poboljšavanje. [31]

3.2. Medicinske sestre-promocija zdravlja kroz medije

Promocija zdravlja je jedna od ključnih i temeljnih misija sestrištva. Medicinske sestre su uključene u promociju zdravlja pojedinca, obitelji, zajednica i populacije s ciljem da se usvoje zdrave navike te unaprijedi zdravlje. Florence Nightingale je utjecala na modernu definiciju sestrištva naglašavajući kako je

promocija zdravlja centralna uloga sestinstva uz brigu o pojedincu, njegovu zdravlju i okruženju u kojem se nalazi. [32]

Medicinske sestre su orijentirane na promociju zdravlja kroz promjenu životnog stila ponašanja i na moguća rizična ponašanja koja bi mogla ugroziti zdravlje. Whitehead (2006.) je predložio kako bi medicinske sestre trebale proširiti svoj djelokrug rada kroz promociju zdravlja na više područja koja bi trebala uključivati jačanje komunikacije, zakonodavne reforme i utjecati na razvoj zdravstvene politike. [32] U današnje vrijeme veliki utjecaj na promociju zdravlja imaju mediji. No u obilju svih pruženih informacija od zabave, vijesti i edukacije koju vrše, većina njih je kontradiktorna, ali i upitnih izvora. Medicinske sestre kao profesionalce koji su educirani za pružanje zdravstvenih informacija vrlo rijetko susrećemo u medijima.[33]

„*The Woodhull Study on Nursing and the Media*“ (1998.) jedna je od najistaknutijih studija iz prošlosti koja je istražila prisutnost medicinskih sestara u novinama, te učestalost navođenja medicinskih sestara kao referenci u zdravstvenim člancima. Rezultati su otkrili nimalo iznenađujuće podatke da su medicinske sestre i sestinstvo nevidljivi u medijima, a posljedično tome i u američkoj javnosti. Od pregledanih 2,000 članaka koji su objavljeni u 16 različitih novina i ostalim publikacijama tijekom rujna 1997. godine, medicinske sestre su bile citirane tek 4%, a većina tih referenci je bila samo u prolazu. Od ukupno 16 pregledanih publikacija, medicinske sestre su bile citirane 4% u zdravstvenim člancima iz 7 novina. Dok su u 4 novinska časopisa bile referencirane samo 1%, a u 5 trgovačkim publikacijama vezanim uz zdravstvenu industriju također samo 1%. U člancima su se vrlo često davale preporuke „konzultirajte se s svojim liječnikom“ pritom ignorirajući važnost medicinskih sestara u zdravstvu. Stoga je studija dala preporuku kako bi se trebalo preoblikovati u konzultirajte se s svojim pružateljima zdravstvenih usluga. Studija je osim toga dala i druge preporuke kako da se uspostavi bolja komunikacija između medicinskih sestara i medija u svrhu povećanja bolje vidljivosti sestinstva u medijima. [6]

Dvadeset godina kasnije Mason i suradnice (2018.) odlučili su istražiti ima li promjena u vidljivosti medicinskih sestara kroz medije u suvremenom svijetu. Reference za istraživanje „*The Woodhull Study Revisited: Nurses' Representation in Health News Media 20 Years Later*“ tražene su u istim publikacijama kao i kod Woodhull studije

(1998.). Od ukupno 2,243 analiziranih članaka, 365 njih je odabrano i pregledano prema originalnoj shemi. Pokazalo se kako su medicinske sestre bile citirane tek 2% u svim pregledanim člancima. Također otkriveno je kako medicinske sestre nisu bile citirane niti u jednom članku vezanom uz zdravstvenu politiku. Pojmovi sestrinstvo ili medicinska sestra spominjali su se u 13% članaka, a fotografije vezane uz članke u kojima su bile spomenute prikazani su u tek 4% njih. Kada su bile citirane medicinske sestre su uglavnom komentirale svoju profesiju. Autori su na kraju studije zaključili kako je sestrinstvo i dvadeset godina nakon prve provedene studije koja je ispitala njihovu vidljivost u medijima i dalje nevidljiva unatoč velikim promjenama koje su se dogodile u njihovom obrazovanju, uključivanju u znanstveno-istraživačko područje kao i razvoju njihove jedinstvene uloge unutar zdravstvenog sustava.[7]

Kao nastavak na dobivene rezultate iz studije „*The Woodhull Study Revisited: Nurses' Representation in Health News Media 20 Years Later*“ autorica Mason i suradnice (2018.) intervjuiranjem 10 zdravstvenih novinara pokušale su objasniti zašto nije došlo do povećanja vidljivosti i prisutnosti medicinskih sestara u medijima kroz 20 godina. Tijekom intervjua novinari su otkrili kako se u slučaju odabira medicinskih sestara kao izvora za svoj članak moraju opravdavati svojim urednicima i zbog toga ih izbjegavaju intervjuirati. Osim toga smatraju kako javnost ne vidi medicinske sestre kao zdravstvene stručnjake ili menadžere koji mogu voditi ustanove stoga nisu poželjan izvor. U slučajevima kada novinari od ustanove traže medicinske sestre za intervju obično ih ne mogu dobiti što je posljedica barijere unutar same ustanove. Također su mišljenja kako sestriinske organizacije, udruge i novine ne pomažu novinarima da identificiraju medicinske sestre kao stručnjake koji mogu biti izvori za njihove priče. Nakon intervjua se pokazalo kako novinari ne poznaju i ne razumiju ulogu i opseg posla medicinskih sestara u zdravstvu kao i njihovo obrazovanje. Zaključak cjelokupnog intervjua jest kako medicinske sestre svojim učestvovanjem mogu popraviti kvalitetu zdravstvenih vijesti. Stoga bi novinari trebali biti svjesniji toga i nastojati ih uključivati u svoje priče. Medicinske sestre i sestriinske organizacije trebale bi raditi na tome da podignu svijest o svojoj stručnosti u medijima. [34]

Kada govorimo o kampanjama u kojima medicinske sestre utječu na promociju zdravlja u javnosti svakako treba istaknuti *Campaign for Action*. Neprofitna organizacija koja je osmišljena da se iskoristi moć sestrinstva za pomaganje ljudima

starijima iznad 50 godina. Kampanja je popratila preporuke knjige *The Future of Nursing: Leading Change, Advancing Health* u kojoj se ukazalo na važnost medicinskih sestara u poboljšanju zdravlja javnosti. Najvažniji partner u kampanji su bile medicinske sestre koje su utjecale na promicanje zdravstvene jednakosti i dobrobiti. Utjecaj kampanje se vidi poboljšanjem u praksi jer se povećao broj medicinskih sestara koje su imenovane u odborima i drugim institucijama povezanim s politikom. [35]

Danas medicinske sestre kao zdravstveni profesionalci čije obrazovanje seže do akademskih razina mogu biti adekvatan izvor zdravstveni informacija te mogu komentirati aktualne zdravstvene teme i probleme s svoje perspektive i predložiti moguća rješenja. Međutim, potrebno je da nauče komunicirati i istupati u medijima kako bi utjecale na povećanje svoje vidljivosti u medijima. [35]

3.2.1. Istaknute medicinske sestre u medijima

Danas osim različitih sestrinskih organizacija i neprofitabilnih udruga ima i mnogo aktivnih medicinskih sestara u svijetu koje se zalažu za povećanje vidljivosti sestrinstva u medijima. U ovom tekstu spomenute su 3 medicinske sestre koje su najaktivnije u tome području.

Alice Benjamin, certificirana klinička medicinska sestra, specijalizirana za sestrinsku obiteljsku praksu jedna je od vodećih stručnjakinja za promociju tv-zdravlja. Tijekom svojeg rada pojavljivala se više puta u FOX-vijestima, CNN-u, HLN-u, TVOne-u, BBC-u, KTLA jutarnje vijesti, The Dr. Oz Show i The Doctors. Također vodi i tjedne digitalne vijesti “*The Exam Room with Nurse Alice*” i “*Nurse News Now with Nurse Alice*” u kojima redovito daje zdravstvene informacije i savjete kao stručnjakinja, osobito u vrijeme SARS-CoV-2 pandemije. [36] U svojem članku „*The nurse growing role in media*“ istaknula je kako medicinske sestre nisu dovoljno prisutne u medijima, iako su one srce zdravstvenog sustava. Tijekom godina sestrinstvo se borilo s različitim karikaturama i stereotipovima koje je Hollywood povezivao s njima, stoga smatra kako je vrijeme da dođe do promjena i da se javnost upozna s njihovom ulogom u zdravstvu. Osim toga mišljenja je kako su medicinske sestre zdravstveni stručnjaci

koje mogu surađivati s novinarima i medijima općenito i pružati im vijesti o zdravlju iz svoje perspektive. [37]

Sandy Summers jedna od osnivačica i direktorica neprofitne organizacije *The Truth About Nursing*, u javnosti ističe važnost sestrinskog imidža i ulaže velike napore da mediji ispravno prikazuju sestrinstvo, ali i da se poveća njihova vidljivost u medijima. Tijekom svojeg rada surađivala je s brojnim kompanijama zbog prepravljavanja negativnih prikaza sestrinstva, a najistaknutija suradnja je bila ona za *Skechers* s *Christinom Aguilerom* 2004. i 2005. godine za koju je i dobila nagradu *Media Awards od Američke akademije sestrinstva (AAN)*. Osim toga 2013. godine utjecala je i na MTV da svoju reality seriju *Scrubbing In* stave u manje gledaniji termin te uvjerila *American Family Care* lanac klinika da prestanu naglašavati kako su medicinske sestre inferiornije od liječnika. Koautorica je knjige „*Saving Lives: Why the Media’s Portrayal of Nursing Puts Us All at Risk*“ u kojoj je objasnila zbog čega su loši prikazi sestrinstva opasni za pacijente i profesiju. Knjiga jasno ocrta problem negativnih prikaza i nevidljivosti sestrinstva u medijima uz savjet kako bi medicinske sestre mogle utjecati na taj problem i popraviti svoj imidž. [31]

Barbara Glickstein, medicinska sestra iz područja javnog zdravstva specijalizirana kao zdravstvena novinarka i medijski strateg. Osnivačica je tvrtke *Barbara Glickstein Strategies* koja se bavi medijskom obukom, educira nacionalne lidere u zdravstvu kako biti medijski strateg u tradicionalnim i digitalnim medijima za unapređivanje zdravlja javnosti. Osim toga voditeljica je podcasta *HealtCetera* koji pruža zdravstvene vijesti i jedna od autorica replikacijske studije *Woodhul* (2018.) godine. [37]

3.3. Medijski prikazi sestrinstva u vrijeme SARS-CoV-2 pandemije

Od početka SARS-CoV-2 pandemije zdravstvo i zdravstveni radnici našli su se u nimalo zavidnoj situaciji. Medicinske sestre u pandemiji dale su velik doprinos u njegovanju zaraženih pacijenata i zdravstvu općenito. No unatoč tome u početku su bile medijski zapostavljene s fokusom na liječnicima. *Bagnasco, Catania, Gallagher i Morley* (2020.) uočili su taj problem i u svojem radu „*Media representations of nurses*

in the pandemic: Just doing our job?“ dali prikaz sestriinstva u medijima tijekom SARS-CoV-2 pandemije u Italiji, Velikoj Britaniji i SAD-u. [11]

Medicinske sestre u Italiji su tijekom SARS-CoV-2 pandemije bile pozitivno percipirane. Vrlo često su bile intervjuirane u medijima i prikazivane kao heroine koje se bore s SARS-CoV-2 virusom. No i one same su podsjećale javnost kako su i one žrtve pandemije te isticale potrebu davanja pravih vrijednosti i boljem društvenom priznanju sestriinstva. Mediji su prepoznali da medicinske sestre imaju jednaku ulogu kao i liječnici, stoga njihova trenutna pozitivna percepcija u javnosti dugoročno može rezultirati buđenjem svijesti u institucijama, javnosti i medijima. Osim u medijima, medicinske sestre su dobile i političko priznanje od strane talijanskog premijera koji je naglasio njihovu trenutnu važnost u zdravstvu. [11]

Kada se osvrnemo na Englesku, također nailazimo na javno priznanje u medijima, ali i nekih važnih političkih osoba. Britanski premijer Boris Johnson nakon svoje borbe s SARS-CoV-2 virusom izjavio je kako mu je osoblje National Health Service (NHS) spasilo život. Pritom je istaknuo i javno imenovao medicinske sestre koje su bile uključene u njegovu skrb. Britanski Broadcasting Company (BBC) je nakon toga izvijestio o radu medicinskih sestara u intenzivnoj njezi s perspektive medicinske sestre. [11]

U Americi medicinske sestre se smatraju dobro obrazovanim stručnjacima što se očitovalo i u izvješćima tijekom SARS-CoV-2 pandemije. U samim počecima medijski izvještaji su bili usredotočeni na teške odluke s kojima se liječnici moraju suočavati no bez spominjanja medicinskih sestara. Kako je vrijeme odmicalo mediji su se okrenuli medicinskim sestrama i počeli izvještavati o njihovim iskustvima. [11]

Medijski prikazi medicinskih sestara u Engleskoj, Italiji i SAD-u su vrlo zahvalni, podržavajući i prosvjetljujući. Isticanje njihovih doprinosa u zdravstvu i žrtve koje podnose u tijeku pandemije sugerira javnosti da prepoznaju medicinske sestre kao dragocjene resurse.[11]

4. Izvori zdravstvenih informacija- mediji ili medicinske sestre?

Kada govorimo o izvorima znanja uglavnom se razlikuju tri kvalitativno različita okvira: iskustveno znanje stečeno iz osobnog iskustva, profesionalno znanje koje proizlazi iz znanstveno-stručnih spoznaja te laičko znanje kojega povezujemo s zdravim razumom i može biti korisno za svakodnevni život. [39]

Medicinske informacije, odnosno informacije o zdravlju moraju imati kredibilitet, biti provjerljive i ispunjavati određene kriterije. One mogu biti vrlo koristan izvor znanja za primatelja, međutim važno je da prenositelj poruke odnosno izvor bude stručno i pedagoški osposobljen za to. Mediji su danas sastavni dio života suvremenog čovjeka, stoga su i glavni izvor informacija. Od svih medija najveći utjecaj u modernom svijetu ima upravo internet koji predstavlja vrlo dostupan izvor za sve vrste informacija osobito one zdravstvene naravi. U obilju svih dobivenih informacija često nailazimo na kontradiktornost stoga svaki pojedinac koristi tehnike kojima procjenjuje vjerodostojnost tih informacija. Koji će izvor odabrati (zdravstvenog djelatnika, internet, znanstveni rad, enciklopediju...itd.) ovisi o toj osobi, njezinom iskustvu i vjerovanju u vjerodostojnost pojedine informacije te sposobnosti selekcije. [33]

Analiziranjem izvora informiranja kod zdravstvenih i nezdravstvenih djelatnika otkriveno je kako postoji razlika u pronalaženju i korištenju informacija. Kod nezdravstvenih djelatnika najčešći izvor predstavljaju „prijatelji“, dok je kod zdravstvenih djelatnika osobito žena izvor „zdravstveno osoblje“, a muški su skloniji odabiru „medija“. Stoga se može zaključiti kako zdravstveni radnici koriste medije kao izvor informacija što je posljedica bolje selekcije i stručnog znanja koje posjeduju, dok su nezdravstveni djelatnici ipak skloniji neformalnim načinima dobivanja informacija. Percepcija o kontradiktornosti dobivenih informacija različita je kod svakog medija. Zdravstvene djelatnice više uočavaju kontradiktornost informacija na televiziji, radiju te dnevnim i tjednim novinama, no nije otkriveno s čime je to povezano. Kada govorimo o internetu kontradiktornost informacija ipak više primjećuju muški nezdravstveni djelatnici. [33]

Korištenje interneta u medicinske svrhe danas je postao svjetski trend. Osim traženja zdravstvenih informacija, pacijenti vrlo često međusobno dijele iskustva. Prema izvješću iz *European citizen's digital health literacy* objavljenog 2015. godine može se vidjeti kako čak 59% europskih građana koristi internet za dobivanje traženih zdravstvenih informacija. Analiziranjem svrhe pretraživanja otkriveno je kako 54% ljudi traži informacije o svojem zdravstvenom stanju, a njih 23% traži drugo mišljenje nakon prethodne konzultacije s liječnikom. Najvažniji izvor na internetu predstavljaju zdravstveni blogovi koje koristi 47-48% ljudi, a od ostalih službenih izvora 33-38% ljudi traže na stranica SZO ili na Ministarstvu zdravstva. Izvore poput internetskih novina ili časopisa koristi 20-26% ljudi, a društvene mreže 16-23% te 13-17% ljudi koristi web stranice na kojim pacijenti međusobno razmjenjuju iskustva. U zapadnoj Europi korištenje društvenih mreža je u porastu i u nekim zdravstvenim ustanovama, no postoje značajne razlike između pojedinih zemalja. Istraživanjem je otkriveno kako se internet kao izvor pretraživanja zdravstvenih informacija najviše koristi u Nizozemskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. [40]

Novija istraživanja Marar-a i suradnika (2019.) pokazuju kako zdravstvene informacije dobivene s društvenih mreža utječu na percepciju njihova zdravlja. Većina ispitanika smatrala je kako se svijest o njihovom zdravstvenom stanju povećala nakon dobivenih informacija na internetu. Takvi podaci su alarmantni zbog dezinformacija i nepouzdanosti izvora na koja se nailazi na internetu. Kada govorimo o pouzdanosti čak 51% sudionika smatra kako su dobivene informacije vjerodostojne. Iako se društveni mediji danas mogu koristiti za povećanje znanja o zdravstvenom stanju i poboljšanje skrbi također mogu izazvati i štetne posljedice na zdravlje pacijenata distribucijom nekvalitetnih informacija. Rezultati su pokazali kako su pacijenti danas spremniji i otvoreniji za traženje i prikupljanje informacija s društvenih mreža od ostale populacije. Stoga je poruka studije bila usmjerena prema zdravstvenim djelatnicima da se aktivnije uključe u društvene mreže i stvore pouzdane i stručne internetske kanale pomoću kojih mogu pružiti adekvatne i provjerene zdravstvene informacije. [41]

5. Percepcija medicinskih sestara u Hrvatskoj

Medicinske sestre u Republici Hrvatskoj (RH) završetkom svojeg obrazovanja obavezno se učlanjuju u Hrvatsku komoru medicinskih sestara (HKMS) prema čijoj ovlasti dobivaju i licencu za rad. Zadnji podaci dobiveni iz HKMS-a za 2021. godinu pokazuju kako je trenutni broj medicinskih sestara 42 230. [42] Usporedbom s zadnjim dostupnim podacima iz Zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2019. godinu broj medicinskih sestara je bio 31 555, što je 43,5% od ukupno zaposlenih. Stoga sestriinstvo predstavlja najbrojniju profesiju unutar zdravstva. [43] Unatoč povećanju brojnosti medicinskih sestara i dalje susrećemo kronični nedostatak u zdravstvenom sustavu. Prema zadnjim dostupnim podacima OECD/EU, RH ima manji broj medicinskih sestara od prosjeka Europe. Na 1000 stanovnika u Hrvatskoj dolazi 6,5 medicinskih sestara, dok je u zemljama EU omjer nešto bolji te je prosjek 8,5 medicinskih sestara na 1000 stanovnika. [44]

Hrvatsko sestriinstvo je pravno regulirana profesija prema Zakonu o sestriinstvu (ZOS) i Zakonu o zdravstvenoj zaštiti. Također ZOS navodi i kompetencije medicinskih sestara prema razinama obrazovanja, stoga danas u RH razlikujemo nekoliko razina: petogodišnju srednjoškolsku razinu, sveučilišni preddiplomski te sveučilišni diplomski ili specijalistički diplomski čime je otvoren prostor za daljnje obrazovanje na razini doktorskih studija. [45] Promjenama unutar obrazovnog sustava medicinskih sestara proširile su se i kompetencije kao i opseg rada prema kojima se na njih može gledati kao na zdravstvene stručnjake akademskih razina. Usporedbe radi, u 2019. godini u RH bilo je 325 medicinskih sestara s visokim stupnjem obrazovanja, dok je prvostupnica bilo 8 017. U 2021. godini došlo je do brojčanog povećanja prvostupnica na 11 978, a medicinskih sestara s visokim stupnjem obrazovanja i to diplomiranih ima 559, a magistri sestriinstva 1 543. Time možemo zaključiti kako se profesionalna stručnost i znanje sestriinstva povećava što posljedično dovodi i do kvalitetnijeg zbrinjavanja pacijenata, ali i pružanja stručnih informacija. [42,43] Sistematizacijom unutar hrvatskog zdravstvenog sustava obrazovanje medicinskih sestara na diplomskoj sveučilišnoj razini još uvijek nije dobro razrađeno kao niti priznato. [45] Sestriinstvo se kao profesija temelji na zdravstvenoj njezi, no povećanjem stupnja obrazovanja prema sofisticiranijim razinama u nekim od razvijenijih zemalja današnjice poput

SAD-a, medicinske sestre zauzimaju vodeća menadžerska mjesta unutar ustanova, bave se znanstvenim istraživanjima, promocijom zdravlja kroz medije i aktivno sudjeluju u stvaranju zdravstvene politike. [35,37]

Kada govorimo o prisutnosti medicinskih sestara u medijima, sestrinstvo kao najbrojnija profesija i dalje dobiva premalo medijske pozornosti i nedovoljno je zastupljena u medijima. [46] Najčešće nailazimo na prikaze u negativnom kontekstu prema kojima se medicinske sestre povezuju s štrajkom, malim plaćama ili nekom drugom negativnom problematikom. [47] Povećanjem razine obrazovanja medicinske sestre pokušavaju ući u hrvatski medijski prostor kao stručnjakinje, no i dalje vrlo sramežljivo i samozatajno. Danas u medijima i dalje najčešće susrećemo neke od vodećih osoba sestrijskih organizacija ili udruga koje se pokušavaju izboriti za neko pravo. [46]

U hrvatskoj javnosti nailazimo na pozitivnu percepciju o sestrinstvu s naznakama pomagačke profesije. Prema Vidović (2019.) više od 80% ispitanika pozitivno ocjenjuje medicinske sestre. Uz profesiju najčešće koriste asocijacije vezane uz brižnost i njegu, dok pojmove vezane uz profesionalnost i stručnost vrlo rijetko. [47] Autori Gusar, Zubčić i Marnika (2019.) navode kako ispitanici misle da dobro poznaju sestrinstvo kao i njihov djelokrug rada u što spadaju promocija zdravlja i prevencija bolesti. Međutim smatraju da nisu adekvatno prepoznate, te da bi se trebale bolje afirmirati u društvu kao i u medijima. [48] U obavljanju svojeg posla vide ih kao vrlo ljubazne, susretljive i empatične. Osim toga cijenjena su profesija u društvu, no istovremeno prema autorima Gavranić, Iveta, i Sindik (2015.) postoji i još „prostora“ kako bi se popravila percepcija o medicinskim sestrama u društvu osobito s aspekta njihovog obrazovanja. [8] Percepcija javnosti uvelike ovisi i o mišljenju samih medicinskih sestara o sebi i svojoj profesiji. Ispitivanjem mišljenja studenata sestrinstva i zaposlenih medicinskih sestara otkriveno je kako studenti imaju vrlo idealističan pogled na profesiju. Dok zaposlene medicinske sestre smatraju kako ih društvo doživljava negativno i da „ne rade ništa“, „samo se šecu“, ili „previše su plaćene“. [49] Također prema svojem iskustvu smatraju kako je mišljenje liječnika o njima vrlo podvojeno, i da većina njih misli kako im medicinske sestre moraju uvijek biti dostupne i slušati ih. Time možemo zaključiti kako unutar zdravstvenog sustava i dalje vlada nerazmjer u profesionalnoj moći uz prisutnost vrlo poznatog stereotipa

pomoćnice liječnika.[49] S razvojem profesionalnog identiteta sestrištva velik utjecaj ima i percepcija javnosti koja je povezana s prikazima kroz medije. Medicinske sestre trebale bi u većoj mjeri surađivati s medijima kako bi na profesionalan i stručan način oblikovale poruke o sebi i svojoj profesiji kao i na povećanje vidljivosti kroz medije.[46]

6. Istraživački dio rada

6.1. Cilj istraživanja

U ovom istraživanju želi se ispitati percepcija populacije o medicinskim sestrama i njihovom stručnom znanju. Također želi se saznati koliko javnost danas susreće medicinske sestre u medijima kao neki oblik izvora zdravstvenih informacija i koliko to utječe na njihov odabir izvora zdravstvenih informacija. Osim toga želi se ispitati predstavljaju li medicinske sestre vjerodostojniji izvor informacija za javnost ili informacije koje dobivaju putem drugih izvora.

6.2. Hipoteze

U skladu s ciljevima istraživanja provedene su sljedeće hipoteze:

H1 Javnost ima pretežno pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama.

H2 Javnost slabije poznaje djelokrug rada i razinu stručnog znanja medicinskih sestara.

H3 Medicinske sestre su rijetko izvor zdravstvenih informacija u medijima.

H4 Javnost češće odabire medije kao izvor zdravstvenih informacija u odnosu na medicinske sestre kao izvore takvih informacija.

6.3. Ispitanici i metode

Istraživanjem „*Percepcija javnosti o radu medicinskih sestara i njihovom utjecaju na promociju zdravlja kroz Medije*“ obuhvaćeno je 309 ispitanika opće populacije sa područja Republike Hrvatske. U istraživanju je bio korišten veći prigodni uzorak (n = 309), a anketa je provedena u srpnju i prvom dijelu kolovoza 2021. godine putem online upitnika kreiranog mrežnim alatom Google obrasci. Upitnik je sastavljen od kombinacije prilagođenih pitanja iz standardiziranog upitnika „*National Survey of the Public About Nursing*“ za koji je tražena dozvola autorice

Karen Donelan. [50] Pitanjima iz standardiziranog dijela upitnika dodana su i posebno osmišljena pitanja za temu koja se ispituje. Uz pitanja je korištena Likertova skala slaganja, frekvencije i značaja s mogućih 5 odgovora uz pridružene brojeve.

Ispitanici su dali podatke u upitnicima koji su imali sljedeće četiri skupine podataka:

- 5 općih podataka o ispitanicima (spol, dob, stupanj obrazovanja, radni status te posebno pitanje o prvoj asocijaciji na riječi „medicinska sestra“);
- 22 pitanja o percepciji javnosti o medicinskim sestrama (pretežno rang varijable sa pet stupnjeva slaganja od „uopće se ne slažem“ do „u potpunosti se slažem“);
- 7 pitanja o prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatora;
- 5 pitanja o tome tko predstavlja vjerodostojniji izvor zdravstvenih informacija: medicinske sestre ili mediji.

Kada isključimo pet općih podataka o ispitanicima, tada preostaju tri skupine pitanja (zavisnih varijabli) u ovom istraživanju:

- skupine A s pitanjima percepcije javnosti o medicinskim sestrama;
- skupina B s pitanjima o prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatora;
- skupina C s pitanjima o tome tko predstavlja vjerodostojniji izvor zdravstvenih informacija: medicinske sestre ili mediji.

Odgovori na ta pitanja iz upitnika prezentirani su u tekstu redosljedom tih skupina. Pitanja u upitnicima su bila zatvorenog tipa (osim jednog), pretežno s jednim mogućim odgovorom od njih više ponuđenih (samo tri pitanja su imala mogućnost višestrukog izbora). Svi upitnici su se popunjavali on line putem Google aplikacije. Iz dobivene Excel datoteke konvertirani su u SPSS datoteku. Na osnovu SPSS datoteke izvedene su određene statističke analize programom IBM SPSS Statistics 25, a grafički prikazi su izrađeni pomoću Microsoft Excela 2010. i SPSS programa.

Metode statističke analize koje su korištene:

- a) deskriptivne metode (tablični i grafički prikazi, postoci, srednje vrijednosti, mjere disperzije);
- b) inferencijalne metode (test razlike proporcija za male nezavisne uzorke);

Zaključci u vezi razlika i povezanosti među varijablama doneseni su na uobičajenom nivou signifikantnosti od 0,05 odnosno uz pouzdanost od 95%.

Rezultati analize su izneseni i opisani u četiri poglavlja:

1. Opći podaci o ispitanicima;
2. Percepcija javnosti o medicinskim sestrama;
3. Prisutnost medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatora;
4. Tko predstavlja vjerodostojniji izvor zdravstvenih informacija: medicinske sestre ili mediji.

6.4. Opći podaci o ispitanicima

Uzorak ispitanika činilo je 86 muškaraca (28%) i premoćan broj od 223 žene (72%). Bile su to osobe pretežno srednje dobi, između 30 i 40 godina života (njih 36%). U tablici 6.4.1. su navedene frekvencije (apsolutne i relativne) odgovora ispitanika na pojedina opća pitanja o njima.

Varijabla i oblik varijable	Broj ispit.	% ispit.
Spol ispitanika:		
muški	86	28%
ženski	223	72%
Ukupno	309	100%
Dob ispitanika:		
do 20 godina	16	5%
21 – 30 godina	62	20%
31 – 40 godina	110	36%
41 – 50 godina	57	18%
preko 50 godina	64	21%
Ukupno	309	100%

Stupanj obrazovanja:		
osnovna škola	9	3%
srednja škola	163	52%
fakultet, akademija, magisterij	132	43%
doktor znanosti	5	2%
Ukupno	309	100%
Radni status:		
student	27	9%
zaposlen	240	77%
nezaposlen	17	6%
umirovljenik	21	7%
povremeno zaposlen	4	1%
Ukupno	309	100%

Tablica 6.4.1. Anketirani ispitanici prema općim podacima o njima (u apsolutnim i relativnim frekvencijama) $n = 309$ [izvor: autor M.B.]

Za potrebe inferencijalne statističke analize pet dobnih grupa su sažete u tri. Tablica 6.4.2. prikazuje dobne grupe ispitanika.

Dobne grupe:	
Mlađe dobi (do 30 g.)	78
Srednje dobi (31-50 g.)	167
Starije dobi (preko 50 g.)	64

Tablica 6.4.2. Prikaz dobnih grupa [izvor: autor M.B.]

Četiri stupnja obrazovanja prikazana su u tri stupnja spajanjem doktora znanosti s osobama sa završenim fakultetom, akademijom odnosno magisterijem. Kod radnog statusa su povremeno zaposlene osobe zbog malobrojnosti spojene s nezaposlenim osobama ($4 + 17 = 21$) te tako formirane četiri kategorije s obzirom na radni status.

U drugoj varijanti pregrupiranja formirane su samo dvije kategorije s obzirom na radni status: u radnom odnosu (240 ispitanika) i izvan radnog odnosa (69 ispitanika).

Ispitanici su u vezi *asocijacija na riječi „medicinska sestra“* naveli veliki broj različitih izraza, ukupno njih 555 (1,8 izraza po jednom ispitaniku). U tablici 6.4.3. nabrojani su najčešći izrazi i njihov broj koje su navodili ispitanici. Izrazi su podijeljeni u četiri skupine (vrline, mane, pridjevi, imenice) unutar kojih su frekvencije poredane po veličini od najveće do najmanje.

Skupine:	Asocijacije:
a) Vrline:	<i>pomoć (75), požrtvovnost (27), odgovornost (23), empatija (21), brižnost (21), humanost (20), ljubaznost (14), strpljivost (10), marljivost (8-9), dobrotu (8-9), sigurnost (8-9), poštovanje (8-9), hrabrost (7), povjerenje (4-5), suosjećanje (4-5), savjesnost (4-5), snaga (4-5), predanost (4-5), plemenitost (4-5), smirenost (2-3), pristupačnost (2-3), nesebičnost (2-3), susretljivost (2-3), uzornost (2-3), pouzdanost (2-3), nježnost (1), sposobnost (1), urednost (1), solidarnost (1)</i>
b) Mane:	<i>nezadovoljna (5), nepouzdana (5), neodgovorna (5), neugodna (5), strah (5)</i>
c) Pridjevi:	<i>zgodna (10), ljepota (10), osmijeh (10) i slične asocijacije..</i>
d) Imenice:	<i>briga (45), njega (45), skrb (45), bolnica (45), naporan rad (23), smjenski rad (23), noćni rad (23), umor (23), iscrpljenost (23), uniformu (19), plava kuta (19), plavi anđeo (19), teta u plavom i sl. (19), zdravlje (17), injekcija, igla (14), znanje (7), obrazovanje (7), stručnost (7), mala primanja (4), premalo plaćena (4), krv i vađenje krvi (4), zavoj (2), cijepljenje (2), infuzija (2), hitna pomoć (2), pomoćnica liječnicima (2), i ostali različiti izrazi (2)..</i>

Tablica 6.4.3. Prikaz asocijacija riječi prema skupinama [izvor: autor M.B.]

Od ukupno 555 korištenih izraza samo je njih 5 (1%) negativnih (navedeni pod b) dok su svi preostali izrazi ili neutralni ili mnogobrojni pozitivni izrazi, uglavnom vrline medicinskih sestara.

6.5. Percepcija javnosti o medicinskim sestrama

Skupinu A čine 22 pitanja koja bi trebala dati predodžbu o tome kakva je percepcija javnosti o medicinskim sestrama. Prvo pitanje iz ove skupine (pitanje 6 iz upitnika) *traži od ispitanika da se izjasni kakav ima općeniti stav i mišljenje o medicinskim sestrama u društvu.*

Trebalo je odabrati između pet ponuđenih stavova. U tablici 6.5.1. prikazani su stavovi ispitanika prema medicinskim sestrama u društvu. Iz rezultata je vidljivo kako najveći broj ispitanika ima veoma pozitivan stav, čak njih 200.

Stavovi ispitanika:	
Negativan stav	1
Ne baš pozitivan stav	9
Ni pozitivan ni negativan	28
Djelomično pozitivan stav	71
Veoma pozitivan stav	200

Tablica 6.5.1. *Stav javnosti prema medicinskim sestrama u društvu [izvor: autor M.B.]*

Dobiveni rezultati ispitanika o stavu prema medicinskim sestrama prikazani su i u tablici 6.5.2. u obliku postotaka te u grafikonu 6.5.5. Njih 88% ima pozitivan stav prema medicinskim sestrama u društvu.

Stavovi ispitanika:	
Negativni stavovi	3%
Neodlučni stavovi	9%
Pozitivni stavovi	88%

Tablica 6.5.2. *Prikazi stavova u postocima [izvor: autor M.B.]*

Narednih osam tvrdnji bilo je ispitano na skali od pet stupnjeva te su odgovori prezentirani u tablici 6.5.3. dok su u tablici 6.5.4. za iste tvrdnje izračunati deskriptivni pokazatelji.

Tvrđnje:	1 = uopće se ne slažem	2 = ne slažem se	3 = neodlučan sam	4 = slažem se	5 = u potpunosti se slažem	Ukupno
7. Medicinske sestre zauzimaju vrlo važno mjesto u zdravstvenom sustavu	3	1	11	48	246	309
8. Medicinske sestre su dovoljno plaćena profesija u našem društvu naspram ostalih profesija	117	81	81	21	9	309
9a Dobar izbor za osobe koje žele siguran posao	40	58	85	79	47	309
9b Dobar izbor za osobe koje se žele baviti cijenjenom profesijom	23	61	65	104	56	309
9c Fizički zahtjevan posao	5	14	33	98	159	309
9d Emocionalno zahtjevan posao	5	11	24	80	189	309
9e Zanimanje pretežno vezano za žene	67	70	68	71	33	309
9f Pomagačka profesija - nema mjesta za daljnje napredovanje	99	88	68	32	22	309

Tablica 6.5.3. *Stupanj slaganja ispitanika s tvrdnjama o medicinskim sestrama (njihovoj važnosti, plaći za njihov rad, njihovom zanimanju) n=309 [izvor: autor M.B.]*

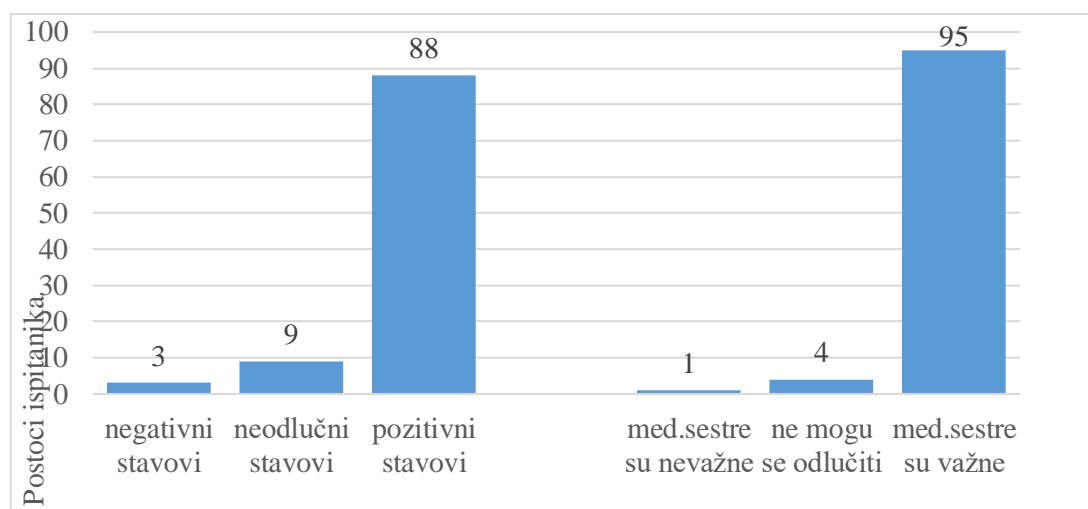
Tvrđnje:	Broj ispitanika	Aritm.stredina	Standard.d devij.	Koefic.varijac.
7. Medicinske sestre zauzimaju vrlo važno mjesto u zdravstvenom sustavu	309	4,72	0,639	14
8. Medicinske sestre su dovoljno plaćena profesija u našem društvu naspram ostalih profesija	309	2,11	1,080	51
9a Dobar izbor za osobe koje žele siguran posao	309	3,11	1,250	40
9b Dobar izbor za osobe koje se žele baviti cijenj.profes.	309	3,35	1,199	36
9c Fizički zahtjevan posao	309	4,27	0,938	22
9d Emocionalno zahtjevan posao	309	4,41	0,899	20
9e Zanimanje pretežno vezano za žene	309	2,78	1,307	47
9f Pomagačka profesija - nema mjesta za daljnje napredovanje	309	2,32	1,224	53

Tablica 6.5.4. *Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o medicinskim sestrama (njihovoj važnosti, plaći za njihov rad, njihovom zanimanju) n = 309 [izvor: autor M.B.]*

U tablici 6.5.4. nalaze se dvije vrste tvrdnji: negativno formulirane (9f) i pozitivno formulirane (sve ostale). Kod negativno formuliranih tvrdnji očekuje se niski prosjek (manje prihvaćanje takvih tvrdnje) dok se kod pozitivno formuliranih tvrdnji očekuje viši prosjek (veće prihvaćanje takvih tvrdnji). Stoga je kod tvrdnje 9f dobivena jedna od najnižih aritmetičkih sredina (2,32). Kod pozitivnih tvrdnji aritmetičke sredine variraju od 2,11 do 4,72 i po njima se zaključuje koja je tvrdnja manje prihvaćena (npr. 8 i 9e), a koja je više prihvaćena (npr. 9d i 7).

Koeficijenti varijacije pokazuju kolika su odstupanja od aritmetičkih sredina, jesu li po svojim stavovima ispitanici homogeniji (koeficijenti ispod 40%) ili heterogeniji (koeficijenti iznad 40%). Najveću jedinstvenost (homogenost) u svom stavu ispitanici su pokazali kod tvrdnje 7 tj. većina ih smatra da medicinske sestre zauzimaju važno mjesto u zdravstvenom sustavu (njih **95%** što se može izračunati na osnovu frekvencija u tablici 6.5.3.). Veću različitost u svojim stavovima (veću heterogenost) ispitanici su iskazali kod tvrdnje 8 i 9f, gdje se radi o stavovima o plaćama medicinskih sestara i stavovima o mogućnosti napredovanja u njihovoj profesiji.

Grafikon 6.5.5. prikazuje stavove ispitanika o medicinskim sestrama u društvu u obliku postotaka te postotak ispitanika o medicinskim sestrama i njihovoj važnosti u zdravstvenom sustavu. Javnost prepoznaje važnost medicinskih sestara u društvu i imaju pozitivan stav prema njima.

Grafikon 6.5.5. Postoci ispitanika prema stavovima o medicinskim sestrama i prema njihovoj važnosti u zdravstvenom sustavu (n = 309) [izvor: autor M.B.]

Pitanje 10 u upitniku je glasil: „*S kojim profilom medicinskih sestara se najčešće susrećete?*“ te su ponuđene četiri mogućnosti. U tablici 6.5.6. prikazani su mogući profili medicinskih sestara prema razinama obrazovanja koje su ispitanici mogli susresti u zdravstvenom sustavu. Prema rezultatima 69% ispitanika najviše susreće medicinske sestre SSS, stoga one dominiraju u svojoj struci.

Profili medicinskih sestara:	
Medicinska sestra srednje stručne spreme	213
Viša stručna sprema (bacc.med.techn.)	81
Magistre sestrinstva (mag.med.techn.)	15
Medicinske sestre sa poslijediplomskim doktorskim studijem (dr.sc)	-

Tablica 6.5.6. *Profil medicinskih sestara koji se najčešće susreće [izvor: autor M.B.]*

U pitanju 11 (sa sedam potpitanja) ispitanici su trebali *procijeniti svoj odnos i komunikaciju s medicinskim sestrama kada su bili u nekoj zdravstvenoj ustanovi* (s pet stupnjeva slaganja) što je pregledno prikazano u tablici 6.5.7.

Tvrdnje:	1 = uopće se ne slažem	2 = ne slažem se	3 = neodlučan sam	4 = slažem se	5 = u potpun. se slažem	Ukupno
11a Za vrijeme borav.u zdr. ustanovi medicinske sestre odnosile su se prema Vama profesionalno.	6	22	42	142	97	309
11b Vi ili član Vaše obitelji u zdravstvenim ustanovama često susrećete neljubazne medic.sestre.	42	110	81	63	13	309
11c Njega i skrb koju su Vam pružale medicinske sestre vama ili članovima Vaše obitelji učinila je proces oporavka puno boljim.	6	19	62	139	83	309
11d Medicinske sestre davale su Vam objašnjenje na Vaša pitanja nezainteresirano i površno.	56	112	91	33	17	309
11e Vama ili Vašem članu obitelji medicinska sestra je dala dobar zdravstveni savjet u vezi s Vašom bolešću ili zdravstvenim problemom.	6	24	71	145	63	309

11f U toku boravka u zdravstvenoj ustanovi stekli ste dojam da Vas medicinska sestra poštuje i da ste joj važni.	7	28	78	120	76	309
11g Zbog odnosa prema Vama ili članovima Vaše obitelji u zdr. ustanovi stekli ste povjerenje u medic. sestre zbog njihove stručnosti i pouzdan.	11	23	65	131	79	309

Tablica 6.5.7. Procjene odnosa ispitanika i komunikacije s medicinskim sestrama kada su bili u nekoj zdravstvenoj ustanovi (n=309) [Izvor:autor M.B.]

Tvrdnje:	Broj ispitanika	Aritm.sredina	Standard.devij.	Koefic.varijac.
11a Za vrijeme borav.u zdr. ustanovi medicinske sestre odnosile su se prema Vama profesionalno.	309	3,98	0,955	24
11b Vi ili član Vaše obitelji u zdravstvenim ustanovama često susrećete neljubazne medic.sestre.	309	2,66	1,077	40
11c Njega i skrb koju su Vam pružale medicinske sestre vama ili članovima Vaše obitelji učinila je proces oporavka puno boljim.	309	3,89	0,938	24
11d Medicinske sestre davale su Vam objašnjenje na Vaša pitanja nezainteresirano i površno.	309	2,49	1,077	43
11e Vama ili Vašem članu obitelji medicinska sestra je dala dobar zdravstveni savjet u vezi s Vašom bolešću ili zdravstvenim problemom.	309	3,76	0,930	25
11f U toku boravka u zdravstvenoj ustanovi stekli ste dojam da Vas medicinska sestra poštuje i da ste joj važni.	309	3,74	1,001	27
11g Zbog odnosa prema Vama ili članovima Vaše obitelji u zdr. ustanovi stekli ste povjerenje u medic. sestre zbog njihove stručnosti i pouzdanosti.	309	3,79	1,021	27

Tablica 6.5.8. Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o odnosu i komunikaciji ispitanika s medicinskim sestrama za vrijeme boravka u nekoj zdravstvenoj ustanovi (n=309)

[izvor:autor M.B.]

U tablici 6.5.8. nalaze se dvije negativno formulirane tvrdnje: 11b i 11d. Stoga je razumljivo da su kod tih tvrdnji dobivene najmanje aritmetičke sredine (2,66 i 2,49).

Kod pozitivnih tvrdnji aritmetičke sredine variraju od 3,74 do 3,98 odnosno te tvrdnje imaju vrlo sličnu prihvaćenost od ispitanika. Koeficijenti varijacije su poprimili vrijednosti između 24% i 43% što znači da su ispitanici prema prihvaćanju navedenih tvrdnji osrednje homogenosti.

Pitanje 12 u upitniku s četiri potpitanja koja se odnose na to **da li ispitanici jasno razlikuju medicinske sestre od ostalih zdravstvenih djelatnika**. Dobiveni odgovori na petstupanjskoj skali navedeni su u tablici 6.5.9., dok su u tablici 6.5.10. na osnovu apsolutnih frekvencija izračunati deskriptivni pokazatelji.

Tvrdnje:	1 = uopće se ne slažem	2 = ne slažem se	3 = neodlučan sam	4 = slažem se	5 = u potpun. se slažem	Ukupno
12a Prema uniformi	11	24	45	116	113	309
12b Prema djelokrugu rada koji obavljaju	7	21	46	151	84	309
12c Prema njihovom znanju i stručnosti	5	29	56	145	74	309
12d Prema njihovoj odgovornosti u radu	4	24	58	139	84	309

Tablica 6.5.9. Procjene ispitanika o jasnom razlikovanju medicinskih sestara od drugih zdravstvenih djelatnika (n=309) [izvor: autor M.B.]

Tvrdnje:	Broj ispitanika	Aritm.sredina	Standard.devij.	Koefic.varijac.
12a Prema uniformi	309	3,96	1,070	27
12b Prema djelokrugu rada koji obavljaju	309	3,92	0,945	24
12c Prema njihovom znanju i stručnosti	309	3,82	0,956	25
12d Prema njihovoj odgovornosti u radu	309	3,89	0,937	24

Tablica 6.5.10. Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o odnosu i komunikaciji ispitanika s medicinskim sestrama za vrijeme boravka u nekoj zdravstvenoj ustanovi (n=309) [izvor: autor M.B.]

Deskriptivni pokazatelji u tablici 6.5.10. pokazuju veliku međusobnu sličnost, kako aritmetičke sredine (3,82 do 3,96) tako i koeficijenti varijacije (24% do 27%). Prema tome, ispitanici su vrlo sličnih procjena u vezi razlikovanja medicinskih sestara od drugih zdravstvenih djelatnika kako po uniformi, po djelokrugu rada, po znanju i stručnosti tako i po odgovornosti u radu.

Prva hipoteza u ovom radu glasi: „ *Javnost ima pretežno pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama* “. Postoji u analizi nekoliko rezultata koji ukazuju na to da je ta hipoteza prihvatljiva:

- a) Od ukupno 309 ispitanika njih čak **88%** je o medicinskim sestrama (općenito) imalo djelomično pozitivan ili pozitivan stav;
- b) **95%** ispitanika smatra da medicinske sestre zauzimaju vrlo važno mjesto u zdravstvenom sustavu;
- c) **64%** ispitanika ne slaže se sa tvrdnjom da su medicinske sestre dovoljno plaćena profesija u našem društvu u odnosu na druge profesije;
- d) **83%** ispitanika smatra da je posao medicinskih sestara fizički zahtjevan posao, a **87%** ih smatra da je to i emocionalno zahtjevan posao.

Stoga je zaključak da se ta hipoteza treba **prihvatiti** kao točna.

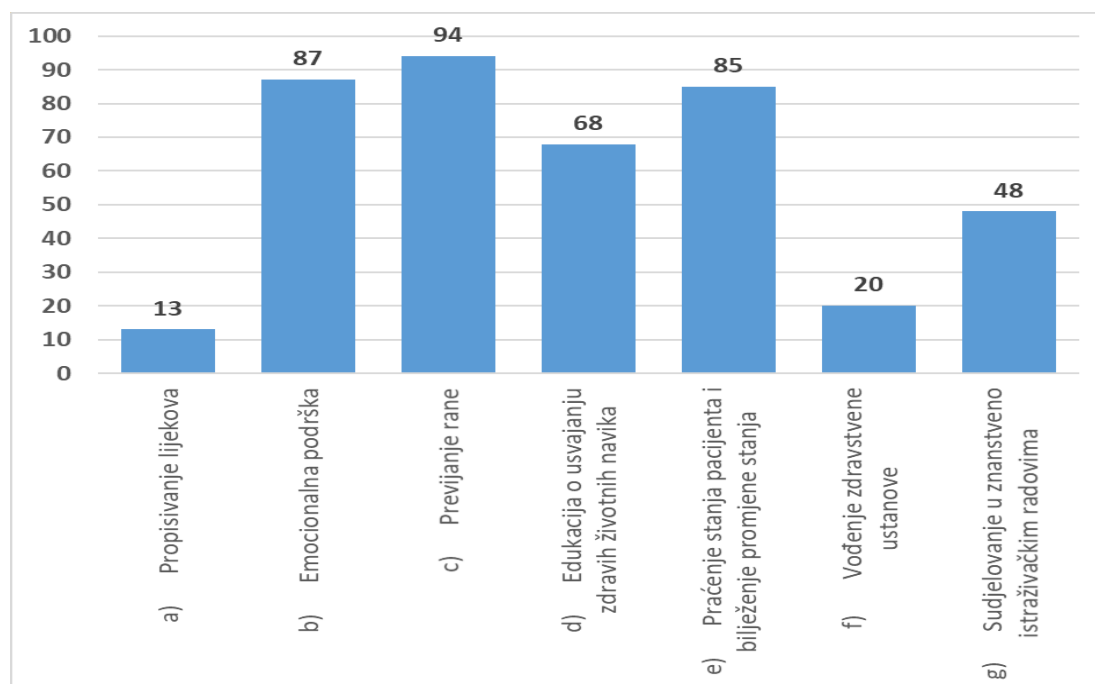
U 13.pitanju u upitniku ispitanici su trebali označiti *koje aktivnosti spadaju u djelokrug rada medicinskih sestara*. Za sedam navedenih aktivnosti dobivene su frekvencije koje su nabrojane u tablici 6.5.11., a slikovito su prikazane na grafikonu 6.5.12.

Aktivnosti:	Broj ispit.	% ispit.
a) Propisivanje lijekova	39	13
b) Emocionalna podrška	269	87
c) Previjanje rane	290	94
d) Edukacija o usvajanju zdravih životnih navika	211	68
e) Praćenje stanja pacijenta i bilježenje promjene stanja	263	85
f) Vođenje zdravstvene ustanove	62	20
g) Sudjelovanje u znanstveno istraživačkim radovima	149	48

Tablica 6.5.11. *Aktivnosti koje su ispitanici naveli da spadaju u djelokrug rada medicinskih sestara (n=309) [izvor: autor M.B]*

Analizom tablice 6.5.11. vidljivo je kako je aktivnost propisivanja lijekova jedina od navedenih sedam aktivnosti koja ne spada u djelokrug rada medicinskih sestara već u nadležnost liječnika. Dakle, 13% ispitanika je ovdje pogriješilo. Veći promašaj je i kod vođenja zdravstvene ustanove koju je navelo samo 20% ispitanika, kao i kod sudjelovanja u znanstveno istraživačkom radu što je navelo manje od 50% ispitanika. Ostale aktivnosti su relativno dobro odabrane, osobito previjanje rana (94%). U cjelini se može zaključiti da su ispitanici aktivnosti pod b) do g) pravilno odabrali u 67% navoda. Taj bi postotak trebalo još korigirati za nepravilno odabrano propisivanje lijekova od strane 13% ispitanika (87% ispitanika pravilno je postupilo jer ga nije navelo) što bi na kraju dalo sveukupni postotak ispravnih odgovora od **70%**.

U vezi ovog pitanja u radu je formulirana **druga hipoteza** koja glasi: *“Javnost slabije poznaje djelokrug rada i razinu stručnog znanja medicinskih sestara.”* Kako je u hipotezi korišten neprecizan izraz „slabije“ to je teško pravilno zaključiti je li hipoteza prihvatljiva ili nije. Po slobodnoj procjeni autora 70% je relativno dobro poznavanje djelokruga rada medicinskih sestara svih razina obrazovanja pa bi se hipoteza trebala **odbaciti**.

Grafikon 6.5.12. Postoci ispitanika koji smatraju da određene aktivnosti spadaju u djelokrug rada medicinskih sestara (n=309) [izvor: autor M.B.]

6.6. Prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatora

Skupinu B čini sedam pitanja o prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatora. Prvo od njih (pitanje 14 iz upitnika) je glasilo „*Jeste li ikada na televiziji gledali emisije, reklame u kojima medicinske sestre govore o svojem poslu?*“ Dobiveno je 195 potvrdnih odgovora (63%) i 114 niječnih odgovora (37%).

Sljedeće pitanje ima predviđen višestruki odgovor, a glasi: „*Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, znate li možda tko je inicirao prikazivanje takve emisije ili reklame?*“ U tablici 6.6.1. prikazani su odgovori ispitanika o medijskom izvoru u kojem najčešće susreću medicinske sestre.

Izvori medijskog prikaza:		
Medicinske škole ili fakulteti zdravstvenih smjerova	53	27%
Ustanove za školovanje odraslih	13	7%
Farmaceutske kompanije	23	12%
Lokalne bolnice i druge zdravstvene ustanove	56	29%
Udruge medicinskih sestara	66	34%
Neprofitne organizacije ili udruge	24	12%
Ne znam	121	62%

Tablica 6.6.1. *Prikaz izvora medijskog prikaza medicinskih sestara [izvor: autor M.B.]*

Analizom tablice 6.6.1. od 195 ispitanika koji su dali potvrđan odgovor na prethodno pitanje njih najveći broj (121 odnosno 62% od 195) ne zna koja je organizacija inicirala prikazivanje na TV. Potom po učestalosti slijede udruge medicinskih sestara (34% ispitanika), lokalne bolnice (29%), medicinske škole i fakulteti zdravstvenih smjerova (27%) itd.

Sljedeće pitanje je bilo: „*Jeste li u posljednjih godinu dana na televiziji ili drugim medijima vidjeli što od navedenog na listi. Označite sve što se odnosi na Vas.*“ Mogući višestruki odgovori prikazani su u tablici 6.6.2. Rezultati pokazuju kako ispitanici u medijima najviše susreću popularne zdravstvene serije poput Uvoda u anatomiju ili dr. House.

Prikazi pojavljivanja medicinskih sestara u medijima:		
Popularne serije poput: <i>Uvod u anatomiju, dr. House, Hitna služba, Stažista..</i>	234	76%
Vijesti o štrajku medicinskih sestara ili pripremama za štrajk.	138	45%
Vijesti o manjku medicinskih sestara.	233	75%
Vijesti o rezultatima istraživanja koje pokazuju važnost medicinskih sestara.	45	15%
Vijesti koje pomažu prilikom prirodnih katastrofa ili u ratnim zonama.	66	21%
Reklame o medicinskim sestrama.	15	5%
Pružanje informacije o zdravlju.	88	28%
Ništa od navedenog.	18	6%

Tablica 6.6.2. Prikaz učestalosti pojavljivanja medicinskih sestara u medijima
[izvor: autor M.B]

Na naredna četiri pitanja (17 do 20 u upitniku) predviđeni su istovrsni odgovori s obzirom na učestalost pa su za sve njih frekvencije prikazane u tablici 6.6.3.

Varijabla (tvrdnja):	1 = nikada	2 = rijetko	3 = povremeno	4 = često	5 = vrlo često	Ukupno
17. Ukoliko ste u posljednje vrijeme čitali neki zdravstveni članak posvećen promociji zdravlja je li kao autor bila navedena medicinska sestra?	116	77	64	36	16	309
18. Susrećete li medicinske sestre na televiziji kao gošću u nekoj emisiji zdravstvenog karaktera u kojima je dala za Vas važne informacije o zaštiti vašeg zdravlja ili savjete kako promicati vaše zdravlje?	89	88	86	29	17	309
19. U tijeku COVID pandemije koliko ste susretali medicinske sestre u medijima (televizija, novine, Internet) kako pružaju zdravstvene informacije	60	76	91	37	45	309
20. Ako ste dobivali zdravstvene informacije tijekom COVID pandemije od strane medicinske sestre kroz medije jeste li bili zadovoljni sa kvalitetom tih dobivenih informacija?	43	30	107	73	56	309

Tablica 6.6.3. Učestalost odgovora ispitanika na pitanja o prisutnosti medicinskih sestara u medijima (n=309) [izvor: autor M.B]

Na osnovu frekvencija u tablici 6.6.3. izračunati su relativni pokazatelji (postoci) i deskriptivni pokazatelji (aritmetičke sredine, standardne devijacije i koeficijenti varijacije) u tablici 6.6.4 .

Varijabla (tvrdnja):	Relativni pokazatelji (postoci)			Deskriptivni pokazatelji		
	nikada i rijetko	povremeno	često i vrlo često	Aritmetička sredina	Standardna devijacija	Koeficijent varijacije
17. Ukoliko ste u posljednje vrijeme čitali neki zdravstveni članak posvećen promociji zdravlja je li kao autor bila navedena medicinska sestra?	62	21	17	2,22	1,213	55%
18. Susrećete li medicinske sestre na televiziji kao gošću u nekoj emisiji zdravstvenog karaktera u kojima je dala za Vas važne informacije o zaštiti vašeg zdravlja ili savjete kako promicati vaše zdravlje?	57	28	15	2,34	1,150	49%
19. U tijeku COVID pandemije koliko ste susretali medicinske sestre u medijima (televizija, novine, Internet) kako pružaju zdravstvene informacije	44	29	27	2,78	1,296	47%
20. Ako ste dobivali zdravstvene informacija tijekom COVID pandemije od strane medicinske sestre kroz medije jeste li bili zadovoljni sa kvalitetom tih dobivenih informacija?	24	35	41	3,22	1,253	39%

Tablica 6.6.4. *Učestalost odgovora ispitanika na pitanja o prisutnosti medicinskih sestara u medijima- relativni pokazatelji i deskriptivni pokazatelji (n=309) [izvor: autor M.B].*

U tablici 6.6.4. odgovori u vezi učestalosti kod navedena četiri pitanja kodirani su sa 1 do 5 (1 = nikada, 2 = rijetko, 3 = povremeno, 4 = često, 5 = vrlo često). Stoga su dobiveni prosjeci kod prva tri pitanja koja govore o susretanju medicinskih sestara u medijima između 2,22 i 2,78 najbliži pojmu „povremeno“. Teoretski prosjek između 1 i 5 bi bio 3 pa to govori najbolje o **rijetkom susretanju** medicinskih sestara u stručnim člancima, na televiziji, novinama ili na internetu.

U vezi pitanja iz ove skupine formulirana je **treća hipoteza** u ovom radu koja glasi: „Medicinske sestre su rijetko izvor zdravstvenih informacija u medijima“. Upravo iznesena konstatacija o rijetkom susretanju medicinskih sestara u javnim medijima potvrđuje ovu hipotezu koja se **prihvaća** kao točna.

6.7. Tko predstavlja vjerodostojniji izvor zdravstvenih informacija: medicinske sestre ili mediji?

Skupinu C čini pet pitanja o tome tko predstavlja vjerodostojniji izvor zdravstvenih informacija: medicinske sestre ili mediji. Prvo od tih pitanja (pitanje 21 iz upitnika) je glasilo: „*Kada tražite savjet vezano za Vaše zdravstveno stanje ili zdravstveni problem koji imate, kome od navedenih najviše vjerujete?*“ U tablici 6.7.1. prikazani su mogući izvori informacija za ispitanike. Analizom odgovora vidljivo je kako liječnici dominiraju kao izvor informacija (u 70% odgovora), a potom medicinske sestre (u 16% odgovora), dok svi ostali izvori informacija čine 14%.

Izvor informacija:			
1	Ljekarnicima/farmaceutima	4	
2	Liječnicima	217	70%
3	Medicinskim sestrama	49	16%
4	Članovima obitelji ili prijateljima.	1	14%
5	Izvorima informacija poput novina, magazina ili TV emisijama.	8	14%
6	Internet stranicama preporučenim od prijatelja ili bliskim osobama.	4	14%
7	Osobnom istraživanju	21	14%
8	Ostalo	5	14%

Tablica 6.7.1. Prikaz vjerodostojnog izvora zdravstvenih informacija za javnost

[izvor: autor M.B.]

U narednom pitanju (pitanje 22 u upitniku) je ispitanik trebao odgovoriti **koliko mu je važan savjet medicinske sestre kada treba donijeti neku odluku o svojoj zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim uslugama**. Odgovori su ponuđeni na petstupanjskoj skali koja je prikazana u tablici 6.7.2.

Važnost savjeta od strane medicinske sestre:	
Uopće mi nije važno	9
Nije mi osobito važno	8
Niti važno, niti nevažno	61
Djelomično mi je važno	129
U potpunosti mi je važno	102

Tablica 6.7.2. Prikaz važnosti savjeta medicinskih sestara [izvor: autor M.B]

Prikazom odgovora u tablici 6.7.2. vidljivo je kako je čak **75%** ispitanika odabralo posljednja dva odgovora s najvećom važnosti. Ako se navedeni odgovori kodiraju sa 1 do 5 tada se može izračunati prosječna važnost od 3,99 odnosno zaokruženo 4 što odgovara četvrtom ponuđenom stupnju („djelomično mi je važno“) koji su ispitanici najčešće i odabrali.

U pitanju 23 iz upitnika ispitanici su trebali odgovoriti ***koliko im je važan medij (internet, televizija, novine, časopisi) kao izvor zdravstvenih informacija***. Odgovori su prikazani u tablici 6.7.3. na petstupanjskoj skali. Većina ispitanika, njih 121 odgovorila je kako smatra da mediji predstavljaju srednju važnost kao izvor informacije.

Važnost medija kao izvora informacija:	
Uopće mi nije važno	39
Nije mi osobito važno	49
Niti važno, niti nevažno	121
Djelomično mi je važno	67
U potpunosti mi je važno	33

Tablica 6.7.3. Prikaz važnosti medija kao izvora informacija [izvor: autor M.B]

Važnost medija kao izvora informacija:	
Nije mi važno	28%
Niti važno, niti nevažno	39%
Važno	32%

Tablica 6.7.4. *Izračunati postoci važnosti medija kao izvora informacija [izvor: autor M.B]*

U tablici 6.7.4. prikazani su izračunati postoci koji prikazuju važnost medija kao izvora informacija. Vidljiva je veća raspršenost odgovora u odnosu na prethodno pitanje. Važnost medija je izabrana od strane **32%** ispitanika što je znatno manje u odnosu na prethodno pitanje gdje je taj postotak bio 75%. To ilustrira i aritmetička sredina koja kod ovog pitanja iznosi 3,02 dok je kod prethodnog pitanja bila 3,99. U cjelini se može zaključiti, na osnovu posljednja dva pitanja, da ispitanici daju veću važnost medicinskim sestrama nego medijima kao izvoru zdravstvenih informacija.

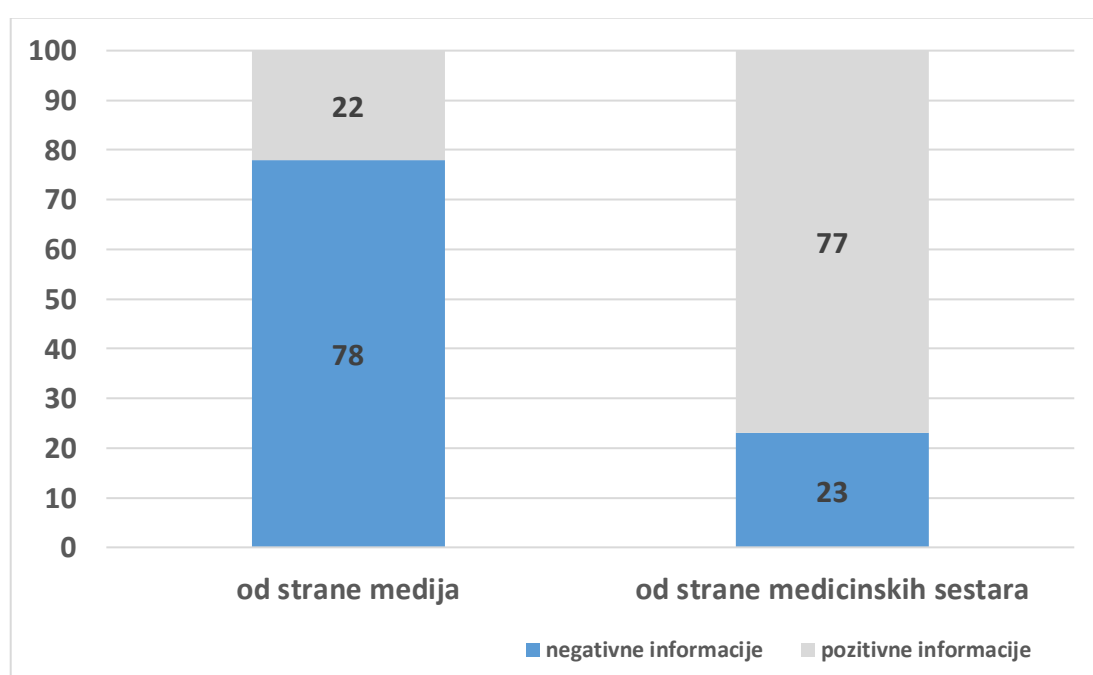
U tablici 6.7.5. dati su odgovori ispitanika na posljednja dva pitanja u upitniku (pitanje 24 i 25) u kojima se govori o karakteru informacija u tijeku COVID pandemije od strane medija odnosno od strane medicinskih sestara.

Stupanj pouzdanosti informacija	Informacije dobivene		Karakter informacija	Informacije dobivene	
	od medija	od med. sestara		od medija	od med. sestara
nepouzdana	62	15	negativne	78%	23%
zbunjujuće	180	57			
stručne	18	81	pozitivne	22%	77%
vjerodostojne i točne	19	78			
vrlo korisne	30	78			
Ukupno	309	309	Ukupno	100%	100%

Tablica 6.7.5. *Broj odgovora ispitanika o karakteru informacija tijekom COVID pandemije od strane medija odnosno medicinskih sestara (n=309) [izvor: autor*

M.B]

Kada nepouzdana i zbunjujuće informacije svrstamo pod negativne, a stručne, vjerodostojne i vrlo korisne informacije svrstamo pod pozitivne tada se iz apsolutnih frekvencija u lijevom dijelu tablice 6.7.5. mogu izračunati relativne frekvencije navedene u desnom dijelu tabele. Zaključak o tome koji je izvor informacija smatran kvalitetnijim od strane ispitanika vrlo je lako donijeti. Naime, od strane medija **22%** informacija je pozitivnih, dok je od strane medicinskih sestara **77%** informacija pozitivnih (grafikon 6.7.6.). Prema tome, ispitanici smatraju medicinske sestre kvalitetnijim izvorom zdravstvenih informacija nego što su to mediji.

Grafikon 6.7.6. Karakter informacija tijekom COVID pandemije od strane medija i od strane medicinskih sestara prema mišljenju ispitanika (u % od $n = 309$) [izvor: autor M.B.]

Kako bi se ustanovilo da li se ispitanici različitih podskupina s obzirom na spol, dob, obrazovanje ili radni status razlikuju statistički značajno s obzirom na proporciju onih koji informacije iz medija ocjenjuju negativnim kao i proporciju onih koji informacije od medicinskih sestara ocjenjuju negativnim provedeno je osam **testova razlike između proporcija** za velike nezavisne uzorke. Razlike u tim proporcijama postoje, osobito kod pojedinih kategorija ispitanika s obzirom na obrazovanje. Međutim, te su razlike slučajne odnosno nisu statistički značajne ($p > 0,05$) pa nisu ovdje prezentirane.

Četvrta hipoteza u ovom radu je glasila: „Javnost češće odabire medije (internet, televiziju, novine, časopise) kao izvor zdravstvenih informacija u odnosu na medicinske sestre kao izvore takvih informacija“. Upravo razmatrani odgovori na posljednja četiri pitanja iz upitnika daju jasan odgovor o neprihvatljivosti ove hipoteze:

- a) Ispitanici su važnost informacija iz medija ocijenili prosječnom ocjenom od 3,02 dok su važnost informacija od medicinskih sestara ocijenili višom prosječnom ocjenom od 3,99.
- b) Ispitanici su **22%** informacija iz medija ocijenili pozitivnim, dok su **77%** informacija od strane medicinskih sestara ocijenili pozitivnim.

Sve navedeno upućuje na zaključak da se četvrta hipoteza **odbacuje** kao netočna.

7. Rasprava

Ovo istraživanje provedeno je na uzorku od 309 ispitanika opće populacije. Analiziranjem rezultata provedenog upitnika vidljivo je kako studiju karakterizira nadmoćnija većina žena (72%), a muškarci su činili tek 28% statističkog skupa. Ispitanici koji su sudjelovali bili su pretežno srednje dobi između 30. i 40. godina života (njih 36%). Cilj istraživanja je bio utvrditi percepciju opće populacije o sestrinstvu, kao i saznati koliko javnost susreće medicinske sestre u medijima kao izvor stručnih informacija. S obzirom na raznolikost i sveprisutnost današnjih informacija željelo se otkriti predstavljaju li medicinske sestre vjerodostojniji izvor informacija od medija. Dobiveni rezultati uspoređeni su s sličnim studijama i dijelovima približno sličnih studija.

Percepcija o medicinskim sestrama mijenjala se u prošlosti ovisno o ulogama koje su medicinske sestre zauzimale u društvu, a u novije vrijeme veliku ulogu u formiranju percepcije imaju i mediji. Analiziranjem sličnih studija u suvremeno vrijeme pokazalo se kako javnost ima pretežno pozitivnu percepciju. Donelan (2007.) je otkrila kako američka javnost vidi sestrinstvo pozitivno kao visoko poštovanu i cijenjenu profesiju u društvu koju bi preporučili za studiranje. [51] Uspoređivanjem različitih populacijskih podskupina kao što su javnost, srednjoškolci, studenti sestrinstva te VIP osobe (poznate i utjecajne osobe) otkriveno je kako generalno javnost ima pozitivnu percepciju o sestrinstvu. Međutim podskupina učenika i skupina poznatih i slavni koje su bile pod većim utjecajem medija pokazale su manje pozitivan stav o medicinskim sestrama. Stoga na percepciju utječe i pripadnost određenim društvenim podskupina.[14] U hrvatskoj javnosti također nailazimo na pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama. Gavranić (2015.) navodi kako javnost prepoznaje pozitivne osobine koje posjeduju medicinske sestre poput empatičnosti, ljubaznosti i susretljivosti stoga su u globalu pozitivno percipirane.[8] U nešto novijem istraživanju Vidović (2019.) također otkriva pozitivnu percepciju javnosti; medicinske sestre uz vatrogasce i liječnike najpozitivnije su ocijenjena profesija. [47] Rezultati ovog istraživanja potvrđuju dobivene rezultate iz prethodnih istraživanja; 88% ispitanika ima pozitivan stav prema medicinskim sestrama u društvu što pokazuje visoku senzibiliziranost hrvatske javnosti prema sestrinstvu što se vidi u pitanju asocijacije na

riječ „medicinska sestra“. Girvin (2016.) u svojem preglednom radu navodi kako istraživanja koja se provode na općoj populaciji pokazuju pozitivnu percepciju prema sestrinstvu, no istovremeno su i slabo shvaćene i često vezane uz stereotipove.[4] Kada se spomene riječ „medicinska sestra“ svaka osoba ima različitu asocijaciju koja je najčešće produkt kontakta s medicinskim sestrama, no ponekad i pod utjecajem samih medija koji prezentiraju na različite i nerealne načine sestrinstvo unutar serija zdravstvenog karaktera. U ovome istraživanju sudionici su naveli 555 različitih izraza koji ih asociraju na riječ „medicinska sestra“, i od toga samo 1% negativnih asocijacija poput „nepouzdana“, „neodgovorna“, „nezadovoljna“, ili „neugodna“, dok su preostali izrazi bili djelomično pozitivni ili neutralni. Najučestaliji izrazi koje su ispitanici navodili bili su: „pomoć“, „požrtvovnost“, „odgovornost“, „empatija“, „brižnost“ što predstavlja dobre vrline koje su nužne u radu s ljudima, međutim izrazi poput „profesionalnost“, „znanje“, „stručnost“ ispitanici su navodili vrlo rijetko. Prema tome možemo zaključiti kako javnost i dalje povezuje sestrinstvo s kompetencijama pomagačke profesije koja se najviše temelji na dobroti i emocijama, a manje kao zdravstvene profesionalce čiji je opseg poslova vrlo raznolik i seže čak do akademskih razina. Donelan (2008.) navodi kako američka javnost najviše povezuje medicinske sestre s atributima „pomoćnica“, „pomoć“ ili „prezaposleni“.[51] Ispitivanje percepcije hrvatske populacije (2019.) otkrilo je slične rezultate, javnost najviše navodi asocijacije poput: „briga“, „pomoć“ ili „skrb“, dok riječi „stručnjak“, „profesionalac“ ili „menadžer“ koriste tek povremeno. [47]

Medicinske sestre kao najbrojnija zdravstvena profesija u svijetu, ali i u hrvatskom zdravstvenom sustavu [1, 42] svakako imaju veliki utjecaj unutar zdravstvenog sustava pa ih možemo metaforički opisati kao stupove zdravstva. No njihova plaća i uvjeti u kojima rade ne podržavaju tu metaforu. U Hrvatskoj sestriinske organizacije poput HKMS-a pokušavaju utjecati na politički vrh države za priznavanje visoke razine obrazovanja te adekvatne plaćenosti, no trenutno bez većih uspjeha. Ovim istraživanjem je otkriveno kako javnost (njih 64%) prepoznaje da su medicinske sestre premalo plaćena profesija, što potvrđuju i neka prethodna istraživanja; Vidović (2019.), navodi kako čak 90% ispitanih smatra da su potplaćene [47], Morris-Thompson (2011.) kaže da je sestrinstvo profesija koja traži dosta žrtve i uz to potplaćena [17], dok Rubbi i suradnici (2017.) navode kako sestrinstvo kao profesija

zahtijeva bolju ekonomsku nagradu.[14] No ipak neka istraživanja govore suprotno ili su rezultati pokazali podijeljena mišljenja. Donelan (2007.) navodi kako polovica Amerikanaca smatra da su dovoljno plaćene ili čak i previše[51], dok Gavranić (2015.) kaže da je sestrinstvo dovoljno plaćena profesija.[8] Različite rezultate koje su dobili Gavranić (2015.) i Vidović (2019.) na hrvatskoj populaciji u razmaku od nekoliko godina možemo pripisati javnim štrajkovima medicinskih sestara za veće plaće, koji su se događali u međuvremenu. Također pojavom SARS-CoV-2 pandemije 2020. godine u javnosti se povećala svijest o težini i odgovornosti poslova koje medicinske sestre obavljaju što je svakako utjecalo na dobivene odgovore. Taj utjecaj vidi se i na odgovorima o važnosti medicinskih sestara u zdravstvenom sustavu gdje su ispitanici pokazali jedinstvenost u svojem stavu, te ih 95% smatra da su vrlo važne. Autori Gavranić (2015), Gusar (2019.) i Rubbi (2017.) u istraživanjima ističu važnost medicinskih sestara u društvu, a time i u zdravstvenom sustavu. [8, 48, 14]

No kada govorimo o profesiji kao sigurnom poslu većina ispitanika je neodlučna što možemo povezati s početkom pandemije SARS-CoV-2 gdje su medicinske sestre bile na prvoj crti u zdravstvenoj obrani što za javnost nije nimalo privlačno. Nadalje najviše ispitanika ovog istraživanja smatra da je sestrinstvo težak fizički (83%) i emocionalno zahtjevan posao (87%) na što upućuju i druga istraživanja. Prema Donelan (2007.) američko stanovništvo vidi medicinske sestre kao zanimanje koje kombinira znanje, vještine, s pružanjem brige, dok Gavranić (2015.) kaže kako su percipirane kao djelatnici s puno empatije.[51,8] Prema Vidoviću čak 90,1 % ispitanih smatra da je sestrinstvo emocionalno zahtjevan posao.[47] Dok ostala istraživanja pokazuju kako je sestrinstvo težak posao, no ima stvarnu vrijednost.[47,17] Osim toga većina ispitanika slaže se s tvrdnjom da je sestrinstvo cijenjena profesija što nalazimo i u drugim studijama. [8, 47,51] Njihovu cijenjenost u društvu potvrđuju i Gallup ankete koje se provode svake godine u SAD-u. Skoro dva desetljeća američko stanovništvo odabire sestrinstvo kao profesiju s visokim etičkim standardima i poštenjem.[23]

No ono što je zabrinjavajuće jest da većina ispitanika smatra da je sestrinstvo zanimanje vezano pretežno za žene. Kineski autor Liu (2010.) navodi kako ispitanici ne vide muškarce u sestrinskoj ulozi i da nikako ne bi željeli da njihov sin bude dio te profesije.[16] Sestrinstvo je u prošlosti bilo isključivo ženska profesija jer se smatralo

da je briga i skrb pacijenata samo nastavak na njihove kućanske poslove i obaveze, stoga za muškarce nije bilo mjesta. U suvremenom sestrinstvu u većini razvijenijih zemalja nailazimo na velik broj medicinskih tehničara, no očito je kako javnost i dalje percipira sestrinstvo najviše kao žensku profesiju što navodi većina ispitanih u ovome istraživanju (njih 71). Iako je sestrinstvo u prošlosti bila pomagačka profesija, stereotip pomoćnice se dugo zadržao u zdravstvu te ga u nekim zemljama nalazimo i danas. Ispitanici iz ove studije se ne slažu s tvrdnjom da je samo pomagačka profesija i smatraju kako ima mjesta za daljnje napredovanje što je kontradiktorno asocijacijama u kojima je navedeno najviše „briga“ i „skrb“. Također može se uočiti kako se većina ispitanika najviše susretala upravo s sestrama srednje stručne spreme (SSS) (njih 69%), stoga su i njihove asocijacije produkt kontakta s medicinskim sestrama SSS. Međutim prepoznavanjem kako sestrinstvo ima mjesta za daljnje napredovanje govori kako je hrvatska javnost ipak prepoznala visoke razine obrazovanja medicinskih sestara i promjene koje su se dogodile u obrazovnom sustavu.

Kada govorimo o odnosima prema pacijentima ispitanici smatraju kako su medicinske sestre vrlo profesionalne, daju dovoljno informacija koje su pomogle u njihovom oporavku, stoga imaju pozitivno mišljenje o njima kao stručnim i pouzdanim osobama. To potvrđuje i istraživanje autorice Gavranić (2015.) i ostalih koautora koji navode kako su medicinske sestre vrlo profesionalne i kompetentne te istovremeno iskazuju poštovanje na zavidnoj razini prema pacijentima, a neljubaznost je vrlo rijetka.[8] Gusar (2019.) piše kako javnost na temelju iskustva doživljava medicinske sestre vrlo pozitivno. [48]

Analiziranjem dobivenih rezultata iz prvog dijela istraživanja otkriveno je kako su ispitanici vrlo sličnih procjena sestrinstva prema znanju, stručnosti, odgovornosti u radu i djelokrugu rada. Stoga je potvrđena hipoteza koja je glasila „Javnost ima pretežno pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama u društvu“.

U 2021. godini došlo je do povećanja broja prvostupnica sestrinstva, ali i sestara s visokim stupnjem obrazovanja što predstavlja promjene u kompetencijama medicinskih sestara prema razinama obrazovanja.[42] Ispitanici ovog istraživanja odgovorima su pokazali kako razlikuju medicinske sestre od drugih zdravstvenih djelatnika prema njihovoj uniformi, djelokrugu rada koji obavljaju i njihovoj odgovornosti u radu. Iste rezultate nalazimo i u drugim istraživanjima, Gusar (2019.)

navodi da javnost (njih 93,3%) vrlo dobro poznaje poslove medicinskih sestara.[48] Međutim kod odabira aktivnosti za koje smatraju da spadaju u djelokrug rada čak 13% ispitanika ovog istraživanja je pogriješilo i odabralo propisivanje lijekova kao nadležnost medicinskih sestara. Daljnjim analiziranjem dobivenih podataka može se vidjeti kako su ispitanici najviše odabirali kompetencije koje najčešće koriste medicinske sestre s SSS poput previjanje rana (94%), kao i da sestre pružaju emocionalnu podršku (87%) te prate stanje pacijenata i bilježe njihove promjene stanja (njih 85%). Malcom Koo (2016.) u svojem istraživanju otkrio je kako su medicinske sestre na internetskim slikama najčešće prikazivane kao djelatnici koji zapisuju podatke što možemo povezati s rezultatima ove studije. [29] Edukaciju o zdravstvenim navikama kao nešto novije kompetencije prepoznaje 68% ispitanika ovog istraživanja što je nešto manje prema usporedbi s istraživanjem autorice Gusar (2019.) koja navodi kako su ispitanici upoznati s djelokrugom rada koji se odnosi na prevenciju i promociju zdravlja stanovništva i to njih 72%-91.9%.[48] Kompetencije koje su vezane uz menadžment i akademske radove kao što su vođenje zdravstvenih ustanova ili sudjelovanje u znanstveno istraživačkim radovima navelo je samo 20% ispitanika. Dakle rezultati nam govore kako javnost ipak ne poznaje dovoljno dobro djelokrug rada i kompetencije kao što su naveli u prethodnom pitanju. Neke od važnih kompetencija koje pripadaju medicinskim sestrama s visokim stupnjem obrazovanja ostale su neprepoznate u javnosti. No kao cjelokupna analiza dobivenih podataka, 67% ispitanika je dobro odabralo stoga je odbačena druga hipoteza koja je glasila: „Javnost slabije poznaje djelokrug rada i razinu stručnog znanja medicinskih sestara“.

Medijski prikazi sestrinstva tijekom prošlosti bili su vrlo raznoliki i često nerealni, dok su kao zdravstveni profesionalci bile gotovo nevidljive i ignorirane. U ovome istraživanju više od polovice ispitanika (63%) navodi kako na televiziji susreću medicinske sestre (reklame, emisije) gdje govore o svojem poslu, no nije im poznat izvor koji je inicirao prikazivanje takve emisije ili reklame (62%). Kao najčešće prikaze na televiziji koje su susretali u posljednjih godinu dana ispitanici (76%) navode popularne serije poput Uvod u anatomiju, Dr. House, Hitna služba i ostale, dok 75% njih navodi kako najviše susreću vijesti o manjku medicinskih sestara. Ispitivanjem prisutnosti sestrinstva na televiziji, Weaver i suradnici (2001.) navode

kako su spomenute serije prema anketama među 6 najpopularnijih serija koje gledaju studenti. Uvod u anatomiju gledalo je čak 55% studenata, a odmah iza slijedi House 43% što se i pokazalo u ovome istraživanju. U zaključnom dijelu istraživanja iskazala se zabrinutost studenata zbog mogućeg negativnog utjecaja koji mediji imaju na prikaz sestrinstva jer su u nekim od spomenutih serija bili loši, no prepoznaju kako su neke od njih dale u manjoj mjeri i obrazovne prikaze medicinskih sestara.[52] Donelan i suradnici (2007.) zaključuju kako medijski prikazi sestrinstva i u lošem kontekstu mogu više koristiti nego štetiti. Neki od lošijih prikaza sestrinstva poput nedostatka medicinskih sestara mogu upoznati javnost s problemima s kojima se suočavaju medicinske sestre te pridonijeti većem poštovanju javnosti. [51]

Kada govorimo o prisutnosti medicinskih sestara u medijima, većina ispitanika ovoga istraživanja navodi kako ih nikada ne susreću kao izvor u stručnim člancima (37,5%), televiziji (28.8%), a tijekom SARS-CoV-2 pandemije povremeno (njih 29,4%) su ih susretali na internetu, novinama ili televiziji kako pružaju zdravstvene informacije što nam govori o rijetkom susretanju medicinskih sestara u medijima. Slični rezultati dobiveni su u prvoj studiji koja je istraživala temu prisutnosti i vidljivosti sestrinstva u medijima *The Woodhull Study on nursing and the media* (1998.) te otkrili kako su medicinske sestre nevidljive u medijima kao izvori stručnih informacija. Od 2,000 analiziranih zdravstvenih članaka otkriveno je kako su medicinske sestre citirane samo 4% i to je bilo najviše u prolazu. [6] Ponavljanjem studije dvadeset godina kasnije pod nazivom *The Woodhull Study Revisited* (2018.) rezultati su bili poražavajući i za moderno sestrinstvo, medicinske sestre bile su citirane u tek 2% pregledanih zdravstvenih članaka. [34] Nevidljivost medija očituje se i u oglasima na televiziji i ostalim popularnim časopisima, Norwood (2001.) istraživanjem prisutnosti medicinskih sestara u spomenutim medijima je došla do istih rezultata. U 100 pregledanih oglasa i 96 članaka vezanih uz zdravlje otkrila je kako mediji nadmoćno prikazuju liječnike kao izvore informacija dok su medicinske sestre zapostavljene. Unutar 96 članaka citirano je 388 zdravstvenih stručnjaka, od čega su medicinske sestre bile spomenute tek 4 puta. Od spomenutih 4 puta u 2 slučaja izvor su bile NP (nurse practitioner) čiji opseg poslova obuhvaća od kliničkog dijela do promocije zdravlja. Stoga je zaključeno kako su medicinske sestre kao obrazovane edukatorice i

promotorice zdravlja u medijima zapostavljene i nevidljive.[53] Prema analiziranim rezultatima jasno je kako su medicinske sestre i u hrvatskim medijima nevidljive kao zdravstveni stručnjaci i izvor informacija. Na temelju rezultata ovog istraživanja prihvaćena je treća hipoteza koja je glasila: „Medicinske sestre su rijetko izvor zdravstvenih informacija u medijima“.

Sveprisutnost informacija u današnje vrijeme traži od svake osobe dobru selekciju prema vjerodostojnosti izvora. Kada se traže informacije o zdravstvenom stanju ili problemu, ispitanici u ovoj studiji odabiru liječnika (70%), a potom medicinske sestre (njih 16%), dok ostale izvore informacija odabire njih 14%. Kod donošenja neke odluke o zdravstvenoj zaštiti ili usluzi 75% ispitanika navodi kako im je mišljenje medicinskih sestara vrlo važno. Ispitivanjem medija kao izvora informacija, ispitanici (njih 39%) navode kako im je niti važan niti nevažan. Analizirajući izvore informacija kod zdravstvenih i nezdravstvenih djelatnika Grčić (2014.) otkriva kako medije kao izvore informacija najviše preferiraju zdravstveni djelatnici što se smatra da je povezano s boljim filtriranjem i selektiranjem izvora informacija, dok su nezdravstveni djelatnici ipak skloniji koristiti neformalne izvore informacija poput prijatelja.[33] Možemo reći kako su rezultati ovog istraživanja djelomično slični s rezultatima studije koje je provela Grčić (2014.) s obzirom da nezdravstveni djelatnici ne odabiru medije kao važne izvore informacija, međutim skloniji su odabiru neformalnih izvora dok u našem slučaju ispitanici ipak preferiraju zdravstvene djelatnike. Stoga se u cjelini može zaključiti kako ispitanici daju veću važnost medicinskim sestrama nego medijima kao izvoru informacija.

U vrijeme SARS-CoV-2 pandemije mediji su bili glavni izvor zdravstvenih informacija. Prema mišljenju ispitanika mediji su im pružali zbunjujuće informacije, odnosno negativne (78%), dok su medicinske sestre pružale pozitivne informacije (77%). Zaključak je kako ispitanici smatraju medicinske sestre kvalitetnijim izvorima zdravstvenih informacija od medija. Istraživanje koje su proveli Marar i suradnici (2019.) otkrivaju drugačije rezultate, ispitanici navode kako su zdravstvene informacije koje su dobili na internetu utjecale pozitivno na njihovu percepciju o zdravlju, a 51% ispitanika smatra da su dobivene informacije bile pouzdane. Preporuka studije je bila kako se zdravstveni radnici, uključujući i medicinske sestre trebaju više

uključiti u medije (Internet, društvene mreže) i pružati vjerodostojne informacije od stručnih izvora.[41] Dobivene rezultate možemo objasniti velikom količinom medijskih informacija tijekom SARS-CoV-2 pandemije koje su se mijenjale iz dana u dan te su djelovale vrlo zbunjujuće na javnost kao i upitnost izvora brojnih članaka na internetu.

Prema dobivenim odgovorima odbačena je četvrta hipoteza kao netočna i glasi: „Javnost češće odabire medije (Internet, televiziju, novine, časopise) kao izvor zdravstvenih informacija u odnosu na medicinske sestre kao izvore takvih informacija“.

Uvidom u dostupna istraživanja u Republici Hrvatskoj, ova studija je prva koja obuhvaća istraživanje prisutnosti medicinskih sestara u medijima kao zdravstvenih edukatorica i u kojoj mjeri predstavljaju važnost kao izvor zdravstvenih informacija. Stoga bi prema dobivenim rezultatima koje nam govore kako su medicinske sestre u hrvatskim medijima kao izvori zapostavljene i nevidljive trebalo napraviti ciljano istraživanje na tu temu s većim uzorkom.

8. Zaključak

Sestrinstvo kao najbrojnija profesija predstavlja vrlo važnu kariku u zdravstvenom sustavu. Širok spektar poslova koji obuhvaća od promocije zdravlja, zdravstvene njege, rada u kliničkom okruženju, podučavanje, sudjelovanje u znanstveno-istraživačkim radovima, predstavlja medicinske sestre velikim zdravstvenim stručnjacima. No njihova slika u javnosti i medijima često je potpuno drugačija od toga, te se nerijetko susrećemo s medijskim prikazima punim stereotipova. U tome osobito prednjači televizija i utjecaj Hollywooda koji nam daju šarolike i nerealne prikaze daleko od stvarnosti. Osim problema s medijskim prikazima, sestrinstvo se dugi niz godina bori i s nevidljivošću. Rijetki medijski prikazi medicinskih sestara te oskudnost u citiranju kao izvora zdravstvenih informacija svakako ne pomažu.

Iz svih dobivenih rezultata možemo zaključiti kako su postavljene hipoteze djelomično potvrđene. Dakle javnost ima pretežno pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama u društvu što je i bilo očekivano. Naime proučena istraživanja na temu percepcije o javnosti pokazale su slične rezultate. Osim pozitivne percepcije javnost prepoznaje i važnost medicinskih sestara u zdravstvenom sustavu, no istovremeno je prepoznato kako njihova plaća ne prati njihovu važnost unutar zdravstvenog sustava. Kao i u prošlosti pokazalo se kako se sestrinstvo i dalje doživljava profesijom pretežno vezanom uz žene i da medicinske sestre mogu napredovati u svojoj profesiji što je povezano s povećanjem razine obrazovanje u hrvatskom obrazovnom sustavu. Također javnost ima samo pozitivna iskustva stečena iz komunikacije i kontakta s medicinskim sestrama pa je prema tome i prihvaćena prva hipoteza koja je glasila: „Javnost ima pretežno pozitivno mišljenje o medicinskim sestrama u društvu“.

Iako je ova studija rađena s pretpostavkom da javnost slabije poznaje rad i djelokrug rada medicinskih sestara, rezultati su pokazali suprotno. Javnost relativno dobro poznaje djelokrug rada medicinskih sestara, a time i njihov rad. Stoga je hipoteza koja se nadovezivala na to pitanje bila odbačena a glasila je: „Javnost slabije poznaje djelokrug rada i razinu stručnog znanja medicinskih sestara“.

Prema istraženim literaturama medicinske sestre su vrlo često bile nevidljive u medijima i zapostavljane kao izvori zdravstvenih informacija. [6,7,53] Iako ispitanici susreću medicinske sestre u medijima kako govore o svojem poslu ili u nekim od popularnih zdravstvenih serija ipak u medijima kao izvori nisu vidljive niti prisutne. Kao i rezultati *Woodhull Study on nursing and media* (1998.) i kasnije replikacijske studije (2018.) [6,7] ova studija pokazuje nedovoljnu vidljivost i prisutnost u zdravstvenim člancima kao i na televiziji gdje mogu govoriti i savjetovati iz perspektive sestrištva. Ono što je bilo svakako iznenađujuće u dobivenim rezultatima jest da su i tijekom SARS-CoV-2 pandemije medicinske sestre tek povremeno pružale zdravstvene informacije čija je kvaliteta bila srednje zadovoljavajuća za javnost. Bagnaso (2020.) je naveo kako su medicinske sestre u početku SARS-CoV-2 pandemije bile medijski zapostavljene u nekim zemljama poput Italije, Engleske ili SAD-a, no vrlo brzo je shvaćena njihova uloga u zdravstvu stoga im je pružena medijska pažnja, što ne nalazimo u hrvatskoj javnosti. Stoga je i treća hipoteza prihvaćena i glasila je: „Medicinske sestre su rijetki izvor zdravstvenih informacija u medijima“.

Kada je potrebno odabrati izvor zdravstvenih informacija koji je vjerodostojan ispitanici ipak najveću važnost pridaju zdravstvenim djelatnicima nego medijima. Stoga je četvrta hipoteza odbačena a glasila je: Javnost češće odabire medije (Internet, televizija, časopisi, novine) kao izvore zdravstvenih informacija“.

Unatoč svojoj brojnosti u hrvatskom zdravstvenom sustavu, ovo istraživanje je pokazalo kako su medicinske sestre i dalje nevidljive u medijima kao izvori zdravstvenih informacija. Stoga bi rezultati ovog istraživanje trebali dati doprinos za povećanje njihove vidljivosti. Prema tome medicinske sestre u Republici Hrvatskoj trebale bi razmotriti načine kako povećati svoju vidljivost kroz medije i profilirati se kao stručnjakinje educirane za promociju zdravlja. Istovremeno potrebno je da se kao i u ostalim zemljama uključe u zdravstvenu politiku i sudjeluju u nekim od važnijih zdravstvenih pitanja. Veća aktivnost u medijima, ali i javnosti općenito može pomoći i u izgradnji profesionalnog imidža edukatorica.

9. Literatura

- [1] State of the world's nursing 2020: investing in education, jobs and leadership, World Health Organization, Geneva, 2020.
- [2] B. Cherry, S.R. Jacob: Contemporary Nursing- Issues, Trends & Management (sixth edition), Mosby of Elsevier Inc, Missouri, 2014.
- [3] V. Henderson: The concept of nursing, *Journal of Advanced Nursing* , 3, 1978., 113–130.
- [4] J. Girvin, D. Jackson, M. Hutchinson: Contemporary public perceptions of nursing: a systematic review and narrative synthesis of the international research evidence, *Journal of Nursing Management* 2016 Nov, 24(8), 994-1006.
- [5] Y. Ten Hoeve, G. Jansen, P. Roodbol: The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. A discussion paper, *Journal of Advanced Nursing*, 70(2), May 2014., 295-309
- [6] Sigma Theta Tau International: The Woodhull Study on nursing and the media: health care's invisible partner, *Revolution*, 8 (2), 1998 Summer, 64-70.
- [7] D. J. Mason, L. Nixon, B. Glickstein, S. Han, K. Westphaln, L. Carter: The Woodhull Study Revisited: Nurses' Representation in Health News Media 20 Years Later, *Journal of Nursing Scholarship*, *Journal of Nursing Scholarship*, 50(6), 2018 Nov, 695-704.
- [8] D. Gavranić, V. Iveta, J. Sindik: Percepcija zanimanja medicinske sestre u javnosti, *Sestrinski glasnik*, 20 (2), 2015, str. 115-120.
- [9] C. De Meis, C. de Almeida Souza, J.F. da Silva Filho: House and Street: Narratives of Professional Identity Among Nurses, *Journal of Professional Nursing*, 23(6), 2007., 325–328.
- [10] E. Dahlborg-Lyckhage, E. Pilhammar-Anderson: Predominant Discourses in Swedish Nursing, Policy, Politics, & Nursing Practice, 10(2),2009., 163–171.
- [11] A. Bagnasco, G. Catania, A. Gallagher, G. Morley: Media representations of nurses in the pandemic: Just doing our job?, *Nurs Ethics*, 27(4), 2020, 901-905.

- [12] N. Glerean, M. Hupli, K. Talman, E. Haavisto: Young peoples' perceptions of the nursing profession: An integrative review, *Nurse Education Today*, 57, 2017, 95–102.
- [13] P. A. Kalisch, B.J. Kalisch, J. Clinton: The world of nursing on prime time television, 1950 to 1980, *Nursing Research*, 1982. Nov-Dec.31, (6), 358-63.
- [14] I. Rubbi, V. Cremonini, G. Artioli, A. Lenzini, I. Talenti, V. Caponnetto, C. La Cerra, C. Petrucci, L. Lancia: The public perception of nurses. An Italian cross-sectional study, *Acta Biomed*, 30;88(5S), 2017 Nov, 31-38.
- [15] G. M. Fealy: „The good nurse“: visions and values in images of the nurse, *Journal of Advanced Nursing*, 46(6), 2004., 649–656.
- [16] Y. Liu: Nurses' work role in the context of gender and Chinese culture: an online forum study, *Journal of Nursing Research*, 18(2), 2010., 117–124.
- [17] T. Morris-Thompson, J. Sheperd, R. Plata, D. Marks-Maran: Diversity, fulfilment and privilege: the image of nursing. *Journal of Nursing Management*, 19(5), 2014., 683–692.
- [18] M. Ben Natan, F. Becker: Israelis' perceived motivation for choosing a nursing career, *Nurse Educ Today*, 30(4), 2010., 308-13.
- [19] M. Takase, E. Kershaw, L. Burt: Nurse-environment misfit and nursing practice, *Journal of Advanced Nursing*, 35(6), 2001., 819–826.
- [20] M. Takase, E. Kershaw, L. Burt: Does public image of nurses matter? *Journal of Professional Nursing*, 18(4), 2002., 196–205.
- [21] M. Takase, P. Maude, E. Manias: Impact of the perceived public image of nursing on nurses' work behaviour, *Journal of Advanced Nursing*, 53(3), 2006., 333–343.
- [22] N. De Araujo Sartorio, E.L.C. Pavone Zoboli: Images of a 'good nurse' presented by teaching staff, *Nursing Ethics*, 17(6), 2010., 687–694.
- [23] <https://news.gallup.com/poll/274673/nurses-continue-rate-highest-honesty-ethics.aspx>, dostupno 16. rujna 2021.
- [24] J. Gill, C. Baker: The Power of Mass Media and Feminism in the Evolution of Nursing's Image: A Critical Review of the Literature and Implications for Nursing Practice, *Journal of Medical Humanities*, 42(3), 2019., 371–386.

- [25] B. J. Kalisch, P. A. Kalisch: Anatomy of the image of the nurse: Dissonant and ideal models, American Nurses Association Publications. (161), 1983., 3-23.
- [26] P. A. Kalisch, B.J. Kalisch: Nurses on prime-time television, American Journal of Nursing, 82(2), Feb. 1982., 264-70.
- [27] D. J. Stanley; Celluloid angels: a research study of nurses in feature films 1900-2007, Journal of Advanced Nursing, 64(1), 2008., 84–95.
- [28] B. J. Kalisch, S. Begeny, S. Neumann: The image of the nurse on the Internet, Nursing Outlook, 55(4), 2007., 182–188.
- [29] M. Koo, S.C. Lin: The image of nursing: A glimpse of the Internet, Japan Journal of Nursing Science, 13(4), 2016., 496–501.
- [30] J. Kelly, G.M. Fealy, R. Watson: The image of you: constructing nursing identities in YouTube, Journal of Advanced Nursing, 68(8), 2012. Aug., 1804-13.
- [31] <https://www.truthaboutnursing.org/index.html#gsc.tab=0> , dostupno 19.rujna 2021.
- [32] B. Raingruber: Contemporary Health Promotion in Nursing Practice, Jones & Bartlett Learning, LLC an Ascend Learning Company; Burnlington, 2014.
- [33] M. Grčić, S. Zoranic, J. Sindik: Attitudes of health and non-health staff on media and health, Sestrinski glasnik/Nursing Journal, 19(3), 2014., str. 211–219.
- [34] D. J. Mason, B. Glickstein, K. Westphaln: Journalists' Experiences with Using Nurses as Sources in Health News Stories, American Journal of Nursing, 118(10),2018., 42-50.
- [35] C. R. Myers: Promoting Population Health, Nursing Clinics of North America, 55(1), 2020., 11–20.
- [36] <https://asknursealice.com/about/>, dostupno 26. 09. 2021.
- [37] A. Benjamin: The nurse’s growing role in media, American Nurse Today. 13 (2), 2018, 42-43.
- [38] <https://www.womensmediacenter.com/shesource/expert/barbara-glickstein>, dostupno 27. 09.2021.
- [39] J. Sindik, T. Rončević: Metode zdravstvenog odgoja i promocije zdravlja, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, 2014

- [40] L. Fernández-Luque, T. Bau: Health and social media: perfect storm of information, *Healthc Inform Res*, 21(2), 2015., 67-73.
- [41] M. D. Sumayyia, M.M Al-Madaney, F.H. Almousawi: Health information on social media. Perceptions, attitudes, and practices of patients and their companions, *Saudi Medical Journal*, 40(12), 2019., 1294-1298.
- [42] <https://www.hkms.hr/>, dostupno: 5.10.2021.
- [43] https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/02/Ljetopis_Yerabook_2019.pdf, dostupno 5.10.2021.
- [44] https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/state/docs/2019_chp_hr_croatian.pdf, dostupno 8.10.2021.
- [45] D. L. Domitrović, D. Relić, A. Britvić, Z. Ozvačić Adžić, V. Jureša i V. Cerovečki: Obrazovanje medicinskih sestara u Republici Hrvatskoj, *Liječnički vjesnik*, br. 7-8, 2018. str. 229-236.
- [46] T. Lupieri: Prikaz sestrinstva na informativnim portalima u Republici Hrvatskoj, *Diplomski rad*, Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Zagreb, 2014.
- [47] M. Vidović: Sestrinstvo-percepcija u javnosti i medijima, samopercepcija i profesionalni identitet, *Diplomski rad*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija, Rijeka, 2019.
- [48] I. Gusar, M. Zubčić, S. Šare, V. Marnika: Sestrinstvo u javnosti: realna slika profesije, *Sestrinski glasnik*, 24, 2019., 164-168.
- [49] S. Čukljek, M. Smrekar, S. Ledinski Fičko, V. Konjevoda: Razlike u percepciji sestrinstva između studenata sestrinstva i zaposlenih medicinskih sestara, *Journal of Applied Health Sciences*, br. 1, 2015. str. 35-42.
- [50] <http://healthworkforcestudies.com/publications-data/analytical-data.html>, preuzeto 2.srpnja. 2021.
- [51] K. Donelan, P. Buerhaus, C. DesRoches, R. Dittus, D. Dutwin: Public perceptions of nursing careers: the influence of the media and nursing shortages, *Nursing Economic*, 26 (3), May-Jun 2008, 143-50.
- [52] R. Weaver, Y. Salamonson, J. Koch, D. Jackson: Nursing on television: student perceptions of television's role in public image, recruitment and education, *Journal of Advanced Nursing*, 69 (12), 2013., 2635–2643.

- [53] S. L. Norwood: The Invisibility of Advanced Practice Nurses in Popular Magazines. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 13 (3), 2001., 129–133.

Popis tablica

Tablica 3.1. Najgori prikazi medicinskih sestara u medijima [Izvor: https://blog.truthaboutnursing.org/]	14
Tablica 6.4.1. Anketirani ispitanici prema općim podacima o njima (u apsolutnim i relativnim frekvencijama) $n = 309$ [izvor: autor M.B.]	28-29
Tablica 6.4.2. Prikaz dobnih grupa [izvor: autor M.B.]	29
Tablica 6.4.3. Prikaz asocijacija riječi prema skupinama [izvor: autor M.B.]	30
Tablica 6.5.1. Stav javnosti prema medicinskim sestrama u društvu [izvor: autor M.B.]	31
Tablica 6.5.2. Prikazi stavova u postocima [izvor: autor M.B.]	31
Tablica 6.5.3. Stupanj slaganja ispitanika sa tvrdnjama o medicinskim sestrama (njihovoj važnosti, plaći za njihov rad, njihovom zanimanju) $n=309$ [izvor: autor M.B.]	32
Tablica 6.5.4. Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o medicinskim sestrama (njihovoj važnosti, plaći za njihov rad, njihovom zanimanju) $n = 309$ [izvor: autor M.B.]	32
Tablica 6.5.6. Profil medicinskih sestara koji se najčešće susreće [izvor: autor M.B.]	34
Tablica 6.5.7. Procjene odnosa ispitanika i komunikacije s medicinskim sestrama kada su bili u nekoj zdravstvenoj ustanovi ($n=309$) [Izvor: autor M.B.]	34-35
Tablica 6.5.8. Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o odnosu i komunikaciji ispitanika s medicinskim sestrama za vrijeme boravka u nekoj zdravstvenoj ustanovi ($n=309$) [izvor: autor M.B.]	35
Tablica 6.5.9. Procjene ispitanika o jasnom razlikovanju medicinskih sestara od drugih zdravstvenih djelatnika ($n=309$) [izvor: autor M.B.]	36
Tablica 6.5.10. Deskriptivni pokazatelji za tvrdnje o odnosu i komunikaciji ispitanika s medicinskim sestrama za vrijeme boravka u nekoj zdravstvenoj ustanovi ($n=309$) [izvor: autor M.B.]	36

Tablica 6.5.11. <i>Aktivnosti koje su ispitanici naveli da spadaju u djelokrug rada medicinskih sestara (n=309) [izvor: autor M.B]</i>	37
Tablica 6.6.1. <i>Prikaz izvora medijskog prikaza medicinskih sestara [izvor: autor M.B.]</i>	39
Tablica 6.6.2. <i>Prikaz učestalosti pojavljivanja medicinski [izvor: autor M.B]</i>	40
Tablica 6.6.3. <i>Učestalost odgovora ispitanika na pitanja o prisutnosti medicinskih sestara u medijima(n=309) [izvor: autor M.B]</i>	40
Tablica 6.6.4. <i>Učestalost odgovora ispitanika na pitanja o prisutnosti medicinskih sestara u medijima- relativni pokazatelji i deskriptivni pokazatelji (n=309) [izvor: autor M.B]</i>	41
Tablica 6.7.1. <i>Prikaz vjerodostojnog izvora zdravstvenih informacija za javnost [izvor: autor M.B.]</i>	42
Tablica 6.7.2. <i>Prikaz važnosti savjeta medicinskih sestara [izvor: autor M.B]</i>	43
Tablica 6.7.3. <i>Prikaz važnosti medija kao izvora informacija [izvor: autor M.B]</i>	43
Tablica 6.7.4. <i>Izračunati postoci važnosti medija kao izvora informacija [izvor: autor M.B]</i>	44
Tablica 6.7.5. <i>Broj odgovora ispitanika o karakteru informacija tijekom COVID pandemije od strane medija odnosno medicinskih sestara (n=309) [izvor: autor M.B]</i>	44

Popis slika

Slika 2.3.1. *Prikaz najbolje rangiranih medicinskih profesija prema poštenju i etičnosti u razdoblju od 1999.-2020.godine.*

[Izvor:<https://news.gallup.com/poll/328136/ethics-ratings-rise-medical-workers-teachers.aspx>].....8

Popis grafikona

Grafikon 6.5.5. <i>Postoci ispitanika prema stavovima o medicinskim sestrama i prema njihovoj važnosti u zdravstvenom sustavu (n = 309) [izvor: autor M.B.]</i>	33
Grafikon 6.5.12. <i>Postoci ispitanika koji smatraju da određene aktivnosti spadaju u djelokrug rada medicinskih sestara (n=309) [izvor: autor M.B.]</i>	38
Grafikon 6.7.6. <i>Karakter informacija tijekom COVID pandemije od strane medija i od strane medicinskih sestara prema mišljenju ispitanika (u % od n = 309)[izvor: autor M.B.]</i>	45

PRILOG 1: Anketni upitnik i pismena suglasnost autora za korištenje upitnika

Anketni upitnik sastavljen je od kombinacije preuzetih pitanja iz standardiziranog upitnika „*The National Survey of the Public About Nursing*“ (2007.) i posebno osmišljenih pitanja za ovo istraživanje. [50] Standardizirani upitnik sastoji se od 72 čestice, a ovoj studiji korišteno je 7 pitanja uz manju modifikaciju.

Originalni upitnik dostupan je na: <http://healthworkforcestudies.com/publications-data/analytical-data.html>.

Percepcija javnosti o radu medicinskih sestara i njihovog utjecaja na promociju zdravlja kroz Medije

Pred Vama je anketni upitnik koji ima za cilj prikupljanje podataka u svrhu pisanja diplomskog rada na temu: „Percepcija javnosti o radu medicinskih sestara i njihovog utjecaja na promociju zdravlja kroz Medije“ pod mentorstvom [doc.dr.sc. Marijane Neuberg](#). Cilj istraživanja je ispitati percepciju javnosti o medicinskim sestrama i njihovom radu, prisutnosti medicinskih sestara u promociji zdravlja u medijima te o odabiru javnosti vjerodostojnijeg izvora zdravstvenih informacija.

Sudjelovanje u istraživanju je anonimno i dobrovoljno, te u svakome trenutku možete odustati od sudjelovanja. Dobiveni rezultati koristiti će se u svrhu izrade diplomskog rada te objave u znanstvenim i stručnim časopisima. Pritiskom na tipku "Dalje" smatra se da ste dali svoj informirani pristanak za sudjelovanje. Za provedbu istraživanja dobiveno je odobrenje Etičkog povjerenstva Sveučilišta Sjever.

Unaprijed se zahvaljujem na utrošenom vremenu!

Mateja Buzina, bacc. med. techn., studentica 2. godine diplomskog sveučilišnog studija Sestrinstvo-menadžment u sestrinstvu, Sveučilište Sjever.

UPUTA: Odgovore u upitniku popunite iskreno i točno. Izaberite jedan odgovor koji se odnosi na Vas.

***Obavezno**

1. 1. Vaš spol: *

Označite samo jedan oval.

- a) muško
 b) žensko

2. 2. Vaše godine života: *

Označite samo jedan oval.

- a) < 20 godina
 b) 21 – 30 godina
 c) 31 – 40 godina
 d) 41 – 50 godina
 e) > 50 godina

3. 3. Stupanj obrazovanja: *

Označite samo jedan oval.

- a) Nezavršena osnovna škola
- b) Osnovna škola
- c) Srednja škola
- d) Fakultet, akademija, magisterij
- e) Doktor znanosti

4. 4. Radni status: *

Označite samo jedan oval.

- a) Student
- b) Zaposlen
- c) Nezaposlen
- d) Umirovljenik
- e) Povremeno zaposlen

PERCEPCIJA JAVNOSTI O MEDICINSKIM SESTRAMA:

5. 5. Koje su prve riječi koje Vam padnu na pamet kad čujete izraz „medicinska sestra“? (Izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). (Napišite 2-3 riječi). *

6. 6. Označite tvrdnju kojom biste opisali Vaš stav i mišljenje o medicinskim sestrama u zajednici? *

Označite samo jedan oval.

- a) imam negativan stav o medicinskim sestrama u zajednici
- b) imam ne baš pozitivan stav o medicinskim sestrama u zajednici
- c) imam ni pozitivan ni negativan stav o medicinskim sestrama u zajednici
- d) imam djelomično pozitivan stav o medicinskim sestrama u zajednici
- e) imam veoma pozitivan stav o medicinskim sestrama u zajednici

7. 7. Medicinske sestre zauzimaju vrlo važno mjesto u zdravstvenom sustavu. *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
uopće se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	u potpunosti se slažem

8. 8. Medicinske sestre su i više nego dovoljno plaćena profesija u našem društvu naspram ostalih profesija. *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
uopće se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	u potpunosti se slažem

9. 9. Označite sve tvrdnje s kojima se slažete, a vezane su za zanimanje medicinske sestre. (Izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). *

Označite samo jedan oval po retku.

	1. uopće se ne slažem	2. ne slažem se	3. neodlučan sam	4. slažem se	5. u potpunosti se slažem
Dobar izbor za osobe koje žele siguran posao.	☐	☐	☐	☐	☐
Dobar izbor za osobe koje se žele baviti cijenjenom profesijom.	☐	☐	☐	☐	☐
Fizički zahtjevan posao.	☐	☐	☐	☐	☐
Emocionalno zahtjevan posao.	☐	☐	☐	☐	☐
Zanimanje pretežno vezano za žene.	☐	☐	☐	☐	☐
Pomagačka profesija-nema mjesta za daljnje napredovanje.	☐	☐	☐	☐	☐

10. 10. S kojim profilom medicinskih sestara se najčešće susrećete? *

Označite samo jedan oval.

- a) Medicinska sestre srednje stručne spreme
- b) Prvostupnica sestrinstva (bacc. med. techn.)
- c) Magistre sestrinstva (mag. med. techn.)
- d) Medicinske sestre sa poslijediplomskim doktorskim studijem (dr. sc.)

11. 11. Kako biste opisali odnos i komunikaciju medicinskih sestara prema vama kada ste bili u nekoj zdravstvenoj ustanovi? *

Označite samo jedan oval po retku.

	1. uopće se ne slažem	2. ne slažem se	3. neodlučan sam	4. slažem se	5. u potpunosti se slažem
Za vrijeme boravka u zdravstvenoj ustanovi medicinske sestre odnosile su se prema Vama profesionalno.	☐	☐	☐	☐	☐
U zdravstvenim ustanovama često susrećete neljubazne medicinske sestre.	☐	☐	☐	☐	☐
Njega i skrb koju su pružale medicinske sestre vama ili članovima Vaše obitelji učinila je proces oporavka puno boljim.	☐	☐	☐	☐	☐
Medicinske sestre davale su objašnjenje na Vaša pitanja nezainteresirano i površno.	☐	☐	☐	☐	☐
Vama ili Vašem članu obitelji medicinska sestra je dala dobar zdravstveni savjet u vezi s Vašom bolešću ili zdravstvenim problemom.	☐	☐	☐	☐	☐
U toku boravka u zdravstvenoj ustanovi stekli ste dojam da Vas medicinska sestra poštuje i da ste joj važni.	☐	☐	☐	☐	☐
Zbog odnosa prema Vama ili članovima Vaše obitelji u zdravstvenoj ustanovi stekli ste novierenie u medicinske	☐	☐	☐	☐	☐

sestre zbog njihove stručnosti i pouzdanosti.

12. 12. Jeste li tijekom posjete nekoj od zdravstvenih ustanova mogli jasno razlikovati medicinske sestre od ostalih zdravstvenih djelatnika uključenih u skrb za Vas ili ostale pacijente? *

Označite samo jedan oval po retku.

	1 uopće se ne slažem	2 ne slažem se	3 neodlučan sam	4 slažem se	5 u potpunosti se slažem
Prema uniformi.	☐	☐	☐	☐	☐
Prema djelokrugu rada koji obavljaju.	☐	☐	☐	☐	☐
Prema njihovom znanju i stručnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Prema njihovoj odgovornosti u radu.	☐	☐	☐	☐	☐

13. 13. Označite tvrdnje koje smatrate da spadaju u djelokrug rada medicinskih sestara. (Mogući višestruki odgovor).

Odaberite sve točne odgovore.

- a) Propisivanje lijekova
- b) Emocionalna podrška
- c) Previjanje rane
- d) Edukacija o usvajanju zdravih životnih navika
- e) Praćenje stanja pacijenta i bilježenje promjene stanja
- f) Vođenje zdravstvene ustanova
- g) Sudjelovanje u znanstveno istraživačkim radovima

PRISUTNOST MEDICINSKIH SESTARA U MEDIJIMA KAO ZDRAVSTVENIH EDUKATORA:

14. 14. Jeste li ikada na televiziji gledali emisije, reklame u kojima medicinske sestre govore o svojem poslu? (izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). *

Označite samo jedan oval.

- a) Da
 b) Ne

15. 15. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, znate li možda tko je inicirao prikazivanje takve emisije ili reklame?(Izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). (Mogući višestruki odgovor). *

Odaberite sve točne odgovore.

- a) Nisam čitao članak o zdravlju
 b) Medicinske škole ili fakulteti zdravstvenih smjerova
 c) Ustanove za školovanje odraslih
 d) Farmaceutske kompanije
 e) Lokalne bolnice i druge zdravstvene ustanove
 f) Udruge medicinskih sestara
 g) Neprofitne organizacije ili udruge
 h) Ne znam

16. 16. Jeste li u posljednjih godinu dana na televiziji ili drugim medijima vidjeli što od navedenog na listi. Označite sve što se odnosi na Vas. (Izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). (Mogući višestruki odgovor). *

Odaberite sve točne odgovore.

- a) Popularne serije poput Uvoda u anatomiju, dr. House, Hitne službe, Stažista i dr.
 b) Vijesti o štrajku medicinskih sestara ili pripremama za štrajk
 c) Vijesti o manjku medicinskih sestara
 d) Vijesti o rezultatima istraživanja koje pokazuju važnost medicinskih sestara u sestrinskim ustanovama
 e) Vijesti koje pomažu prilikom prirodnih katastrofa ili u ratnim zonama
 f) Reklame o medicinskim sestrama
 g) Pružanje informacije o zdravlju
 h) Ništa od navedenog

17. 17. Jeste li u posljednje vrijeme čitali neki zdravstveni članak posvećen promociji zdravlja kojemu je autor bila medicinska sestra? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
nikada	☐	☐	☐	☐	☐	veoma često

18. 18. Susrećete li medicinske sestre na televiziji kao gošću u nekoj emisiji zdravstvenog karaktera u kojima je dala za Vas važne informacije o zaštiti vašeg zdravlja ili savjete kako promicati vaše zdravlje? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
nikada	☐	☐	☐	☐	☐	veoma često

19. 19. U tijeku COVID pandemije koliko ste susretali medicinske sestre u medijima (televizija, novine, Internet) kako pružaju zdravstvene informacije? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
nikada	☐	☐	☐	☐	☐	veoma često

20. 20. Ako ste dobivali zdravstvene informacija tijekom COVID pandemije od strane medicinske sestre kroz medije jeste li bili zadovoljni sa kvalitetom tih dobivenih informacija? *

Označite samo jedan oval.

	1	2	3	4	5	
nikada	☐	☐	☐	☐	☐	veoma često

TKO PREDSTAVLJA VJERODOSTOJNIJI IZVOR ZDRAVSTVENIH INFORMACIJA;
MEDICINSKE SESTRE ILI MEDIJI?

21. 21. Kada tražite savjet vezano za Vaše zdravstveno stanje ili zdravstveni problem koji imate, kome od navedenih najviše vjerujete? . (Izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). *

Označite samo jedan oval.

- a) Ljekarnicima/farmaceutima
- b) Liječnicima
- c) Medicinskim sestrama
- d) Članovima obitelji ili prijateljima
- e) Izvorima informacija poput novina, magazina ili televizijskim emisijama
- f) Internet stranicama preporučenim od prijatelja ili bliskim osoba
- g) Osobnom istraživanju
- h) Ostalo-_____

22. 22. Kada trebate donijeti odluku o Vašoj zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenim uslugama koliko Vam je važan savjet medicinske sestre? (Izvor: National Survey of the Public About Nursing 2007). *

Označite samo jedan oval.

- 1 2 3 4 5
-
- uopće mi nije važno u potpunosti mi je važno

23. 23. Koliko Vam je važan medij (Internet, televizija, časopisi, novine) kao izvor zdravstvenih informacija?

Označite samo jedan oval.

- 1 2 3 4 5
-
- uopće mi nije važno u potpunosti mi je važno

24. 24. Informacije dobivene od medija (Internet, televizija, časopisi, novine) u tijeku COVID pandemije ocijenili biste kao: *

Označite samo jedan oval.

- a) Nepouzdana informacije
 b) Zbunjujuće informacije
 c) Stručne informacije
 d) Vjerodostojne informacije
 e) Vrlo korisne informacije

25. 25. Informacije koje ste dobili od medicinskih sestara u tijeku COVID pandemije su bile: *

Označite samo jedan oval.

- a) Nepouzdana informacije
 b) Zbunjujuće informacije
 c) Stručne informacije
 d) Vjerodostojne informacije
 e) Vrlo korisne informacije

Google Obrasci

Mateja Buzina <mateja.buzina219@gmail.com>

Permission for using The National Survey of Public about Nursing Questionnaire

Broj poruka: 2

Mateja Buzina <mateja.buzina219@gmail.com>
Prima: kdonelan@mgh.harvard.edu

2. srpnja 2021. u 10:53

Hello Mrs, Dr. Donelan

My name is Mateja Buzina and I am a student in the final year of Graduate Study of Nursing-Health in University North Varaždin, Croatia.
The Subject of my master's thesis is "Public perception of the work of nurses and their impact on health promotion through the Media". I would like to take a few questions from your National Survey of the Public Opinion on Nursing question. I therefore request your permission to use it.

With respect,
Mateja Buzina, BSN

Donelan, Karen <KDONELAN@mgh.harvard.edu>
Prima: Mateja Buzina <mateja.buzina219@gmail.com>

2. srpnja 2021. u 11:32

Mateja:

Thank you for your interest!

The survey is in the public domain. You are welcome to use it. You may locate it here:

<http://healthworkforcestudies.com/publications-data/analytical-data.html>

Please cite our paper and acknowledge use.

All the best,

Karen

Karen Donelan, ScD, EdM
Health Policy Research Center, The Mongan Institute
Survey Research Unit, Division Clinical Research, MGH
617 320 7558 (mobile)

I am at MGH part-time, now a full time faculty member at the Heller School at Brandeis University. I may be delayed responding to your message. You may also reach me at karendonelan@brandeis.edu or by phone.

From: Mateja Buzina <mateja.buzina219@gmail.com>**Sent:** Friday, July 2, 2021 4:53:36 AM**To:** Donelan, Karen <KDONELAN@mgh.harvard.edu>**Subject:** Permission for using The National Survey of Public about Nursing Questionnaire

External Email - Use Caution

PRILOG 2: dozvola Etičkog Povjerenstva i izjava o autorstvu

Suglasnost Etičkog povjerenstva za odobravanje istraživanja u okviru diplomskog rada

Mateja Buzina

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo – menadžment u sestrinstvu

Etičko povjerenstvo za odobravanje istraživanja zaprimilo je dokumentaciju potrebnu za odobravanje istraživanja u okviru diplomskog rada „Percepcija javnosti o radu medicinskih sestara i njihovog utjecaja na promociju zdravlja kroz Medije“, studentice Mateje Buzine, diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo – menadžment u sestrinstvu, pod mentorstvom doc.dr.sc. Marijane Neuberg.

Etičko povjerenstvo za odobravanje istraživanja provjerilo je jesu li u predloženom istraživanju poštivana i primijenjena etička i profesionalna načela. Nakon pozitivne evaluacije dostavljenog prijedloga, tročlano povjerenstvo izdaje ovu suglasnost za provođenje predloženog istraživanja.

Za Etičko povjerenstvo
prof. emeritus Jadranka Lasić-Lazić, predsjednica

BP

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MATEJA BUŽINA (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PERCEPCIJA JAVNOSTI O RADU MEDICINSKIH SESIJA I NJIHOVOG UTJECAJA NA PROMOTIVU ZDRAVLJA KROZ MEDNE (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Bužina Mateja
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MATEJA BUŽINA (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PERCEPCIJA JAVNOSTI O RADU MEDICINSKIH SESIJA I NJIHOVOG UTJECAJA NA PROMOTIVU ZDRAVLJA KROZ MEDNE (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Bužina Mateja
(vlastoručni potpis)